

Міністерство освіти і науки України

**Модельна навчальна програма**

**«Польська мова. 5-9 класи (з навчанням польською мовою)»  
для закладів загальної середньої освіти**

(укл. Іванова М. С.)

*«Рекомендовано Міністерством освіти і науки України»*

(наказ Міністерства освіти і науки України від 12.07.2021 № 795)

## ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Останнім часом в Україні відбуваються соціально-економічні, суспільно-політичні, екологічні, демографічні зміни. Сучасне українське суспільство будується на засадах гуманізму, свободи і соціальної справедливості, виникає необхідність виховання особистості, якій притаманні відданість справі, зміцнення державності, усвідомлення свого громадянського обов'язку, національних і загальнолюдських цінностей та активна громадянська позиція.

Входження України в європейський і світовий освітній простір вимагає проведення модернізації змісту освіти в контексті її відповідності сучасним потребам. Передусім вагомим значенням набуває середня освіта центральна ланка в освітній системі будь-якої країни та основа для успішного здобуття освіти наступних рівнів і самоосвіти упродовж усього життя.

Зокрема, у Рекомендаціях Європарламенту та Ради ЄС визначені навички та вміння, які є важливими для досягнення компетентностей: критичного мислення; творчості; ініціативності; вміння розв'язувати проблеми, приймати рішення, конструктивно керувати емоціями, співпрацювати в команді.

Вивчення польської мови як рідної у загальноосвітніх навчальних закладах з польською мовою навчання сприяє процесу формування нового гуманістичного світогляду європейця, а також формуванню його моральних та естетичних якостей, сприяє вихованню в громадянині України поваги до традицій польського народу та толерантності до звичаїв інших народів.

Знання мови має бути достатнім для того, щоб учень міг успішно і якнайповніше реалізуватися у житті, встановлювати міжособистісні контакти, розвиватися як конкурентно-спроможна, креативна, всебічно розвинена та повноцінна особистість, що уміє адаптуватися до швидкого і змінного темпу сучасного життя.

Саме на розв'язання цих завдань спрямована програма, що розроблена для шкіл з польською мовою навчання і укладена на основі Закону України «Про загальну середню освіту», Державного стандарту базової та повної загальної середньої освіти із урахуванням Загальноєвропейських рекомендацій з мовної освіти.

Програму розроблено на основі дидактичних та лінгводидактичних принципів:

- 1) наступності між початковою й основною ланками, між класами основної школи, між основною та старшою ланками школи;
- 2) практичної спрямованості та комунікативної орієнтації навчання;
- 3) доступності і системності навчального матеріалу, а також специфіки оволодіння учнями польською мовою;
- 4) здоров'язбережувального, зокрема дозування навчального матеріалу і його підпорядкованості віковим категоріям учнів;
- 5) міжпредметних зв'язків;
- 6) демократизації та гуманізації навчання, народознавчого спрямування процесу оволодіння мовою.

**Мета** вивчення польської мови у загальноосвітніх закладах з польською мовою навчання полягає у створенні оптимальних умов для формування духовно багатой особистості, яка володіє уміннями та навичками вільно, комунікативно і доцільно використовувати виражальні засоби польської мови в усіх видах мовленнєвої діяльності, розширювати культурно-пізнавальні інтереси, самонавчатись та самовдосконалюватись, орієнтуватись в інформаційному просторі.

Відповідно до поставленої мети **головними завданнями** щодо викладання польської мови є:

- \* виховання стійкої мотивації до вивчення польської мови;
- \* вироблення компетенцій комунікативно виправдано використовувати засоби мови в різних життєвих ситуаціях;
- \* формування мовних умінь і навичок через засвоєння норм польської літературної мови, її виражальних засобів;
- \* збагачення словникового запасу;
- \* вироблення вмінь сприймати мову як естетичну цінність;
- \* формування гуманістичного світогляду, громадянської позиції, духовного світу учнів на основі засвоєння через мову національних та загальнолюдських цінностей.

Наявність у змісті програми теоретичних відомостей про мову та мовлення сприяє виконанню зазначених завдань.

Згідно з концептуальними засадами, метою і завданнями курсу, в програмі визначено зміст навчання польської мови для 5, 6, 7, 8 та 9 класів разом із вимогами до рівня загальноосвітньої підготовки учнів зазначених класів, який структуровано за чотирма взаємопов'язаними лініями: мовленнєвою, мовною, соціокультурною та діяльнісною. Програма передбачає також вирішення наступних завдань:

- 1) імплементація компетентнісного підходу;
- 2) активізація міжпредметних зв'язків;
- 3) доцільність та вироблення ключових компетентностей.

Запровадження компетентнісного підходу здійснюватиметься через методику наскрізних тем, що є соціально значущими і важливими як в освітньому процесі, так і в сучасному суспільстві, а саме:

- 1) здоров'я і безпеки;
- 2) громадянської відповідальності;
- 3) підприємливості і фінансової грамотності;
- 4) сталого розвитку та екологічної грамотності.

Учасники навчально-виховного процесу свою діяльність будують у контексті українсько-польської двомовності. Одним із чинників цього явища є мовне оточення, оскільки учні поза межами школи знаходяться в україномовному середовищі. Це сприяє підвищенню мотивації до вивчення польської мови і слугує своєрідним показником мовної та комунікативної компетентності.

Згідно з концептуальними засадами, метою і завданнями курсу у програмі визначено зміст навчання польської мови для 5, 6, 7, 8 та 9 класів разом з вимогами до рівня загальноосвітньої підготовки учнів зазначених класів, який

структуровано за чотирма взаємозв'язаними лініями: мовленнєвою, мовною, соціокультурною та діяльнісною.

Відповідно до Державного стандарту базової та повної загальної середньої освіти **мовленнєва лінія** забезпечує вироблення й удосконалення вмінь і навичок в усіх видах мовленнєвої діяльності (аудіюванні, читанні, говорінні, письмі); **мовна лінія** засвоєння системних знань про мову; **соціокультурна лінія** засвоєння загальнолюдських цінностей, що сприяють культурному розвитку учнів; **діяльнісна (стратегічна) лінія** формування загальнонавчальних умінь та навичок, які визначають мовленнєву діяльність, соціально-комунікативну поведінку учнів і є спрямовані на розв'язання навчальних завдань і життєвих проблем. Зазначені лінії у комплексі охоплюють усі ключові й предметні компетентності.

Дві змістові лінії (мовленнєва і мовна) є основними, що визначають безпосередній предмет навчання, його структуру, супроводжуються вимогами до рівня загальноосвітньої підготовки учнів, кількістю годин, що виділяється на їх засвоєння, а дві інші (соціокультурна і діяльнісна) є засобом досягнення основної освітньої мети. Вимоги до соціокультурної і діяльнісної змістових ліній мають загальний характер, що підпорядковується освітнім завданням перших двох змістових ліній, тому їх виконання здійснюється опосередковано, через вимоги до засвоєння мовленнєвого та мовного компонентів змісту програми.

Основне призначення мовленнєвої змістової лінії полягає у визначенні змісту роботи щодо формування в учнів комунікативної компетенції, суть якої розкривається у формулюванні мети курсу. Комунікативний блок програми презентує функціональний підхід до мовлення у єдності чотирьох його складових аудіювання, читання, говоріння, письма. Робота над мовною теорією, формування знань та вмінь з мови підпорядковується інтересам розвитку мовлення. Тому зміст програмового матеріалу у кожному класі розпочинається мовленнєвою змістовою лінією. У неї включено також відомості про мовлення та перелік основних видів робіт за кожним із видів мовленнєвої діяльності. Мовленнєва змістова лінія реалізується комплексно, інтегровано і передбачає взаємопов'язаний гармонійний розвиток умінь і навичок учнів у чотирьох видах мовленнєвої діяльності. Її зміст викладається за принципом структурної системності, який передбачає поступове ускладнення і поглиблення мовленнєвознавчих понять, формування вмінь в усіх видах мовленнєвої діяльності. Її реалізація змісту мовленнєвої лінії здійснюється не лише на спеціальних уроках розвитку мовлення, але й на інших уроках, тому зміст і результати навчання аудіювання, читання, говоріння і письма подано окремими блоками. При чому слід зазначити, що серед вимог до рівня загальноосвітньої підготовки учнів переважають ті, які стосуються застосування знань на практиці. Більшу увагу приділено вдосконаленню змісту, структури та мовного оформлення усних і письмових висловлювань учнів, використання ділових паперів і навчального матеріалу для перекладу.

Мовна змістова лінія містить актуальні питання функціонування польської мови, теоретичні відомості про її систему, рівні й аспекти, ключові поняття фонетики й орфографії, лексикології і фразеології, будови слова і

словотвору, морфології, синтаксису і пунктуації. Навчальний матеріал мовної змістової лінії структуровано таким чином, щоб упродовж навчання від 5 до 9 класу учні засвоїли весь курс польської мови системою. Обсяг теоретичних відомостей подано у відповідності до курсу вивчення польської мови як рідної.

Із метою оптимізації засвоєння правописних знань та умінь у 5 класі разом із вивченням фонетики, орфоєпії, графіки, орфографії запропоновано вивчення будови слова та словотвору. А з метою дозування навчального матеріалу вивчення лексикології та фразеології, що заплановано у 6 класі. Також достатню увагу приділено до стилістичних можливостей мовних одиниць різних рівнів.

Особливе місце посідають завдання з культури мовлення, перекладу, словникова робота, використання міжпредметних зв'язків. Найпоширенішими з них є зв'язки курсу мови з літературою, історією, образотворчим мистецтвом. Опора на вже відомі учням поняття дає змогу глибше усвідомити навчальний матеріал.

Соціокультурна змістова лінія уособлює один із основних концептуальних підходів до мовної освіти. Її змістове наповнення здійснюється на основі вимог Державного стандарту та у відповідності з основними сферами використання мови: особистісної, суспільної, освітньо-професійної, а також реалізується у відповідному розділі програми, де її зміст представлено у вигляді певної проблематики. Ця змістова лінія ґрунтується на суспільній та культурноносній функціях мови і містить відомості, які розкривають феномен людини, людства, національно-культурну специфіку. Важливим напрямком цієї роботи є стимулювання зацікавленості культурою народу, уміння оцінювання її багатства, виховання толерантного ставлення до людей іншої національності, свідомого бажання вивчати мову. Проблематика змісту соціокультурної лінії поширена з урахуванням запитів сучасних школярів. Соціокультурна лінія реалізується на основі текстів відповідної тематики та завдань до них, що використовується як дидактичний матеріал мовленнєвої та мовної змістових ліній. Окремо не виділяються години на реалізацію цієї змістової лінії.

Діяльнісна змістова лінія становить багатомірну систему найважливіших інтелектуальних умінь і навичок, що необхідні для формування загальної культури учнів, їхньої готовності до пізнавальної та творчої діяльності, самовдосконалення. Перелік загальнонавчальних умінь та навичок в узагальненому вигляді подано наприкінці змістової частини кожного класу. Актуальним та пріоритетним залишається оволодіння стратегією успішної мовленнєвої діяльності.

Упровадження компетентнісного підходу при викладанні мови зумовлює використання завдань та умінь, які учні зможуть набути при самостійному вивченні цього предмету. А також навчитись застосовувати знання у нетипових ситуаціях, розв'язувати завдання, що пов'язані з власною життєдіяльністю, формулювати оцінні судження, виявляти ставлення до світу.

Самооцінювання є невід'ємним умінням сучасної людини в процесі пізнання і самопізнання та альтернативним способом оцінки досягнень учнів. Його найважливішою метою є підвищення учнівської здатності до

саморефлексії, що сприяє зростанню питомої ваги самостійності в організації процесу навчання (самонавчання).

Визначаючи нові цілі, зміст і методи навчання, програма сприяє реформі середньої освіти в галузі викладання мови, згідно з рекомендаціями Ради Європи. Програма не обмежує самостійності і творчої ініціативи вчителя, передбачає гнучкість у відборі та розподілі навчального матеріалу відповідно до потреб учнів та обраних засобів навчання (навчально-методичних комплексів, підручників, посібників, аудіо-, відео матеріалів тощо).

У програмі подано орієнтовний розподіл навчального часу для засвоєння матеріалу мовленнєвої, мовної змістових ліній, повторення вивченого, резервні години. Вчитель у разі потреби може вносити необхідні корективи.

## ZAŁOŻENIA PROGRAMU

Język polski w szkole średniej sprzyja procesowi kształtowania światopoglądu humanistycznego nowego Europejczyka oraz umocnieniu jego wartości moralnych i estetycznych, sprzyja wychowaniu w obywatelu Ukrainy szacunku do tradycji narodu polskiego oraz tolerancji wobec tradycji innych narodów.

Temu celowi służy nowy program, zbudowany na podstawie Państwowego Standardu Ogólnej Średniej Oświaty oraz biorący pod uwagę Ogólnoeuropejskie Zalecenie dotyczące języka.

Program ten ma zasadniczą tradycyjną funkcję jest podstawą planowania i wykonania naukowo-wychowawczego procesu, oprócz tego dokładnie wyznacza oczekiwane rezultaty w nauczaniu i obiektywne kryteria w ich ocenianiu. Właśnie na tych zasadach zbudowana jest struktura programu. Tradycyjny program, w którym treść nauczania oraz wymagania dotyczące wiadomości i umiejętności uczniów, tworzyły całościowy tekst. Nowy program ma inny format i składa się z dwóch rubryk, w których dokładnie zapisano treść nauczania, szczegółowo podane wiadomości, które należy opanować oraz umiejętności, które należy sformować u uczniów w trakcie nauczania konkretnego tematu kursu. Umiejętności od najprostszych do skomplikowanych na najwyższym poziomie, odpowiadających Kryteriom Oceny Osiągnięć w nauce uczniów. Kryteria to osobny dokument, w którym zapisane są dokładnie wymagania dotyczące wiadomości, umiejętności i nawyków uczniów z wszystkich aspektów języka oraz metodyka ich oceniania.

Proponowany program opiera się na kilku zasadach:

- 1) Praktyczne ukierunkowanie i komunikatywna orientacja nauczania;
- 2) Wzajemne związki między zadaniami komunikacyjnymi, oświatowymi, rozwijającymi i wychowawczymi;
- 3) Wzajemne związki między wszystkimi rodzajami kształcenia językowego;
- 4) Kontynuacja nauczania przedmiotu między początkową szkołą i starszymi klasami.

Zasadniczym celem wiedzy o języku polskim jest swobodne opanowanie języka we wszystkich dziedzinach działalności językowej na podstawie kompetencji językowej, mówienia oraz działalności społeczno-kulturowej.

Dla osiągnięcia tego celu należy stworzyć jak najlepsze warunki dla sformowania osobowości o bogatym świecie duchowym, która posługuje się swobodnie zdobytymi umiejętnościami i nawykami, potrafi korzystać z bogactwa języka polskiego, doskonale orientuje się w wciąż narastającym potoku informacji, potrafi budować własne opinie i bronić je, umie adekwatnie ocenić różne zjawiska i wydarzenia, potrafi samokształcić się i samodoskonalić.

Ten cel można urzeczywistnić za pomocą następujących wytycznych:

— kształtowania stałej motywacji nauki języka polskiego, wychowania poczucia piękna i wyrazistości słowa ojczystego, szacunku do języka państwowego oraz innych języków;

— kształtowania kompetencji językowej drogą wzbogacenia słownictwa uczniów, rozwoju budowy gramatycznej ich mowy;

doskonalenia zdolności i umiejętności we wszystkich dziedzinach działalności językowej oraz w różnych dziedzinach komunikowania, opanowania kultury i higieny językowej, dyskusji i myślenia krytycznego;

kształtowania kompetencji językowej, która zawiera w sobie wiedzę o systemie języka oraz zasadnicze umiejętności (leksykalne, gramatyczne, stylistyczne, ortograficzne i składniowe);

osiągnięcia kompetencji komunikacyjnej i społeczno-kulturowej, co umożliwi nawiązanie oraz wsparcie niezbędnych relacji w procesie komunikowania się z innymi ludźmi.

W programie oznaczono treści opanowania języka polskiego, oparte na czterech powiązanych ze sobą ścieżkach: **kształcenie językowe, wiedza o języku/gramatyka kształcenie społeczno-kulturowe oraz umiejętności praktyczne** (strategiczna ścieżka).

Kształcenie językowe przewiduje wypracowanie i doskonalenie umiejętności i nawyków na przestrzeni całej działalności językowej (rozumienie tekstu, czytanie, mówienie, pisanie); **językowa ścieżka** przewiduje opanowanie przez uczniów wiadomości o języku jako o środku wyrażenia myśli i uczuć oraz budowanie językowych umiejętności; **społeczno-kulturowa** ścieżka mówi o przyswojeniu polskich, ogólnoludzkich kulturalnych i duchowych wartości, norm, które regulują stosunki między pokoleniami, **działalność twórczo-strategiczna** formułuje ogólne umiejętności i nawyki uczniów, które dotyczą działalności językowej.

Wyżej wymienione ścieżki edukacyjne tworzą komunikacyjną kompetencję osobowości.

**Kształcenie językowe** buduje u uczniów komunikacyjne kompetencje. Programowy komunikacyjny blok prezentuje funkcjonalny system języka, przedstawiony przez działalność językową w jedność jej czterech części składowych: słuchanie, czytanie, mówienie i pisanie. Treść tej ścieżki zawiera wszystkie rodzaje kształcenia językowego, do którego wchodzi wiadomości o języku oraz zasadnicze rodzaje prac z każdej dziedziny kształcenia językowego a także osiągnięcia uczniów z wiedzy o języku.

Zasadniczą nowością w programie jest to, że kształcenie językowe realizowane jest kompleksowo, integracyjnie i przewiduje powiązane wzajemnie harmonijny rozwój umiejętności i nawyków uczniów w czterech rodzajach kształcenia językowego. Będą uzupełnione «białe plamy» w treści tego bloku, gdzie nie przewidziano pracy z formowaniem nawyków w rozumieniu tekstu i czytaniu, a także użycia dialogów przy kształceniu językowym. Została przez to zlikwidowana przepaść między wymaganiem Państwowego Standardu Ogólnej Oświaty na Ukrainie a Kryteriami oceniania umiejętności uczniów w 5–9 klasach.

Odpowiedni system pracy z rozumieniem tekstu, czytaniem, budowaniem dialogów i wymaganiami dotyczącymi opanowania tych ważnych rodzajów kształcenia językowego jest przedstawiony w programie. Ponieważ umiejętności i nawyki z czterech rodzajów kształcenia językowego formuje się na każdej lekcji, a nie tylko na specjalnych lekcjach z rozwoju mowy, treść i rezultaty zrozumienia tekstu (audiowanie), czytanie, mówienie i pisanie podane są w osobnych blokach, a nie są związane z różnymi rodzajami pracy (streszczenie, wypracowanie).



Szczególną uwagę poświęca się doskonaleniu treści, struktury, językowej formy ustnych i pisemnych wypowiedzi uczniów.

**Językowa ścieżka** edukacyjna opiera się na właściwościach fonetycznego, leksykalnego, słowotwórczego, gramatycznego, ortograficznego systemu języka literackiego. Zawiera ona aktualne problemy funkcjonowania języka polskiego, teoretyczne wiadomości o systemie języka, zasadnicze pojęcia fonetyki, leksykologii, frazeologii, budowy słowa, słowotwórstwa, morfologii, składni, ortografii i interpunkcji.

Skupiono uwagę na stylistycznych możliwościach na różnych poziomach. Ścieżka językowa opiera się na wiedzy o języku jako o systemie systemów i przewiduje odpowiednie opracowanie materiału teoretycznego, co sprzyja optymalizacji jego opanowania (fakty wyłożone systematycznie zapamiętują się łatwiej niż komplet różnych faktów).

Nowatorskie podejście do opanowania teorii języka polega na tym, że jest ona opracowywana na podstawie tekstów tematycznie nowych nawiązujących do zjawisk językowych.

Prerogatywa tego systemu polega na tym, że jednostki językowe są podawane nie abstrakcyjnie, nie są izolowane, jak było dotychczas, a są w naturalnym językowym funkcjonalnym otoczeniu. Tekst jest motywacyjną odskocznią w celu pracy analitycznej przy wyszukiwaniu opracowywanych jednostek i zjawisk językowych, służy również obserwacji nad funkcjonowaniem ich w języku oraz w dalszej konstruktywnej i twórczej pracy przy opracowywaniu odpowiednich językowych i rozwojowych umiejętności i nawyków. System zadań kompleksowych na podstawie tekstu daje możliwość jednocześnie powtarzać teoretyczny materiał poprzednio opracowany i doskonalić poznane na poprzednich lekcjach umiejętności i nawyki.

W programie należy zwrócić uwagę na **związki międzyprzedmiotowe**, najbardziej naturalnym jest związek między kursem języka, literatury i sztuki.

**Spoleczno-kulturowa ścieżka** edukacyjna jest wyrazem konceptualnego podejścia do wiedzy językowej. Dotyczy ona społeczno-kulturowych warunków. Korzystanie z języka połączone jest z wiedzą i umiejętnością potrzebną do realizacji społecznego aspektu korzystania z języka. Ścieżka ta opiera się na społecznej i kulturologicznej funkcji języka, obrazuje zależność: człowiek społeczeństwo język kultura i polega na opanowaniu języka w kontekście życia prywatnego i społecznego, przekazanej przez nią kultury, systemu wartości i wzajemnych związków z kulturowym bogactwem narodów świata.

Blok kulturologiczny programu zawiera wiadomości przedstawiające fenomen człowieka, ludzkości, Polski i Ukrainy jako niepowtarzalnych zjawisk.

Podstawowe narodowe kulturalne i społeczne wartości, które dziś osiągają charakter uniwersalny, ogólnoludzki są podstawą do integracyjnych zasad oświaty, wychowania i rozwoju uczniów środkami języka polskiego.

Ścieżka społeczno-kulturowa całkowicie odpowiada wymaganiom Państwowego Standardu i realizowana jest w odpowiednim rozdziale programu, w którym jej treść została przedstawiona jako problematyka, znajdująca wyraz w treści ekstralingwistycznej w podręczniku.

Społeczno-kulturowa ścieżka, która ogranicza tematycznie-treściową podstawę rozwoju i doskonalenie kształcenia językowego uczniów (treść) jest ściśle związane z językową, który określa jego formalny aspekt język (formę). Synteza tych linii realizuje się w tekście, który stanowi jedność i całość treści i formy. Podczas pracy z tekstem integracyjnie realizuje się zadania kształcenia językowego i linii strategicznych.

**Ścieżka twórcza** umiejętności praktyczne jest systemem najważniejszych intelektualnych umiejętności i nawyków, które formują ogólną kulturę uczniów, ich gotowości do działalności badawczej i twórczej oraz do rozwoju osobowości. Tworzenie tych umiejętności jest składową częścią kształcenia językowego, językowych umiejętności i nawyków. Odbywa się ono zasadniczo na lekcjach języka ojczystego.

Opracowanie każdego tematu, który jest organiczną częścią językowego tematu i wyrażony jest w tekście o ekstralingwistycznej treści, odbywa się w kilku etapach.

- 1) Motywacja do pracy z materiałem;
- 2) Zrozumienie tekstu ze słuchu, czytanie tekstu, praca nad jego treścią w procesie, w której w sposób naturalny formuje się wartościowe orientacje i osobiste jakości uczniów;
- 3) Wyodrębnienie i badanie językowej formy, z pomocą której jest wyrażona ekstralingwistyczna treść dotycząca tematu językowego;
- 4) Opracowanie teorii języka, wywnioskowanej na podstawie materiału językowego, formowanie językowych umiejętności i nawyków;
- 5) Podsumowanie lekcji, zadanie domowe z komentarzem nauczyciela, dotyczące jego wykonania.

Program podaje orientacyjny plan godzin. Nauczyciel ma prawo w razie potrzeby wносить korektę (skrócenie ilości specjalnych lekcji rozwoju języka nie jest dobrze widziane). Rezerwę nauczyciel wykorzystuje według swoich potrzeb.

<b>KLASA 5</b>		
105 godzin, 3 godziny tygodniowo (4 godziny — rezerwowe)		
Osiągnięcia uczniów w nauce	Treść materiału nauczania	Proponowane metody i techniki pracy
<b>I. Kształcenie językowe</b>		
<p>odbiera na słuch i rozumie faktyczną treść czytanego tekstu;</p> <p>po jednym wysłuchaniu odpowiada na pytania dotyczące treści;</p> <p>formułuje temat i zasadniczą myśl tekstu, układa pytania do tekstu, uzasadnia sformułowanie tematu i myśli zasadniczej, tłumaczy poszczególne wyrazy i sytuacje w tekście.</p> <p>wyraziście czyta znany tekst z odpowiednią intonacją; rozumie treść, odpowiada na pytania dotyczące tekstu, wyróżnia w tekście monolog i dialog;</p> <p>określa temat, zasadniczą myśl, układa pytania do tekstu;</p> <p>formułuje temat, uzasadnia główną myśl, wyraża swoją ocenę tekstu.</p> <p>dokładnie opowiada tekst artystyczny, przedstawia temat i główną myśl tekstu, wypowiada swój stosunek do treści;</p> <p>określa strukturę sytuacji mówienia;</p> <p>układa dialog, dotrzymując się norm etyki komunikacji językowej;</p> <p>buduje rozwiniętą wypowiedź dotyczącą proponowanej sytuacji, podporządkowując tematowi i głównej myśli, biorąc pod</p>	<p><b>Ogólne wiadomości o komunikacji i języku.</b></p> <p><b>Sytuacje komunikacji: temat, adresat, miejsce, cel.</b></p> <p><b>Rodzaje językowego kształcenia (słuchanie, czytanie, mowa, pismo).</b></p> <p><b>Monolog i dialog; język mówiony i pisany.</b></p> <p><b>Ogólne zasady komunikacji językowej.</b></p> <p><b>Etykieta wypowiedzi.</b></p>	<p><b>Rodzaje prac</b></p> <p><b>Słuchanie:</b> słuchanie i rozumienie tekstu artystycznego (objętość tekstu: 400–500 słów; czas słuchania 4–5 minut).</p> <p><b>Czytanie:</b> czytanie na głos i rozumienie tekstu artystycznego.</p> <p><b>Mówienie:</b> streszczenie artystycznego tekstu o charakterze narracyjnym, układanie i odgrywanie dialogów dotyczących sytuacji komunikacji. Ustne streszczenie o charakterze opowiadania.</p> <p><b>Pismo:</b> dokładne przekazanie tekstu artystycznego o charakterze opowiadania. Dyktando.</p> <p><b>DYSKUSJA</b> <b>DYDAKTYCZNA</b> polega na swobodnej wymianie myśli i zdań na dany temat, umożliwia zaprezentowanie</p>

<p>uwagę cel i adresata. dokładnie przekazuje tekst artystyczny według samodzielnie ułożonego planu, maksymalnie zachowując autorskie środki językowe; doskonali tekst napisany. prawidłowo pisze wyrazy.</p>		<p>swojego stanowiska lub wypracowanie stanowiska wspólnego dla wszystkich.</p>
<p>odbiera na słuch faktyczną treść tekstu, jego zgodność z „ja”, cechami poprawności językowej; znajduje w tekście cechy poprawności językowej, wymienia je, przytacza przykłady.</p> <p>czyta znany (na głos i po cichu) tekst artystyczny; uzasadnia zgodność tekstu z regułami poprawności językowej.</p> <p>dokładnie opowiada tekst artystyczny, zachowując cechy języka autorskiego; odnajduje niedociągnięcia w języku swoim i innych, poprawia je, uzasadniając swoje zdanie; odgrywa dialog, uzupełniając go cyframi 1–2, replikami, zachowując cechy poprawności językowej; układa dialog uzupełniając go 6–7 replikami dotyczącymi zaproponowanej sytuacji, uważając na logikę, kolejność i dokładność języka, wykorzystując przy tym różne środki naukowe.</p> <p>streszcza tekst artystyczny o charakterze narracyjnym na</p>	<p><b>Cechy poprawności językowej.</b></p> <p><b>Błędy językowe, powtórzenie słów, niewłaściwe użycie wyrazów i językowych zwrotów, monotonia budowy zdań.</b></p>	<p><b>Rodzaje prac</b></p> <p><b>Słuchanie:</b> słuchanie i rozumienie tekstu artystycznego o charakterze narracyjnym (objętość tekstu 400–500 słów, czas słuchania 4–5 min).</p> <p><b>Czytanie:</b> czytanie i rozumienie tekstu artystycznego.</p> <p><b>Mówienie:</b> dokładne streszczenie tekstu artystycznego; odegranie i ułożenie dialogu na zaproponowaną sytuację.</p> <p><b>Pismo:</b> streszczenie tekstu artystycznego o charakterze narracyjnym;</p> <p><b>Dyktando.</b> Metody podające (wykład informacyjny; pogadanka; opowiadanie; opis; prelekcja; anegdota; odczyt; objaśnienie lub wyjaśnienie).</p>

<p>podstawie samodzielnie ułożonego planu, zachowując akapity, odtwarzając temat i mikrotematy;          prawidłowo pisze wyrazy.</p>		
<p>dbiera na słuch naukowo-popularny tekst;          formułuje temat i główną myśl;          wyróżnia mikrotematy w tekście i uzasadnia ich zgodność z tematem.</p> <p>czyta tekst, dotrzymuje się zasad intonacyjnych;          dostrzega wyrazy nieznane i wyjaśnia ich znaczenia ze słownikiem lub na podstawie kontekstu;          określa temat i mikrotematy tekstu, znajduje tematyczne akapity;          analizuje tytuł, jego odpowiedność tematowi i głównej myśli;          uzasadnia temat i zasadniczą myśl tekstu;          znajduje środki spójności w tekście i uzasadnia celowość ich wykorzystania;          czyta tekst, wyróżnia logicznie zakończone części;          poznaje środki spójności zdań w częściach tekstu i części w tekście;          układa pytania do logicznych części tekstu; wyróżnia tematyczne akapity;          układa ramowy plan, odbijający temat i mikrotematy tekstu;          uzasadnia łączność mikrotematów w tekście.          dokładnie opowiada tekst według samodzielnie</p>	<p><b>Tekst, jego zasadnicze cechy; podział tekstu na akapity; plan gotowego tekstu (ramowy).</b></p> <p><b>Temat, mikrotemat, zasadnicza myśl tekstu.</b></p> <p><b>Środki spójności zdań i mikrotematów w tekście (powtórzenie i pogłębienie wiadomości).</b></p>	<p><b>Rodzaje prac</b></p> <p><b>Słuchanie:</b>          słuchanie i rozumienie naukowo-popularnych tekstów (objętość tekstu 300–400 słów, czas słuchania 3–4 min).</p> <p><b>Czytanie:</b>          czytanie na głos i rozumienie tekstów artystycznych;          czytanie i rozumienie (po cichu) naukowo-popularnych tekstów.</p> <p><b>Mówienie:</b>          dokładne streszczenie tekstu artystycznego o charakterze narracyjnym (o wydarzeniu z życia);          układanie dialogów zgodnie z zadaną sytuacją i ogólną treścią;          wypracowanie o charakterze narracyjnym na podstawie własnego doświadczenia;          ustne recenzje dotyczące wypowiedzi kolegi.</p> <p><b>Pismo:</b>          streszczenie tekstu artystycznego o charakterze narracyjnym;          wypracowanie o charakterze narracyjnym na podstawie własnego doświadczenia.</p>

<p>ułożonego planu;          wyjaśnia temat, zasadniczą          myśl, zachowując autorskie          środki językowe i          przekazując stosunek autora          do przedstawionych          wydarzeń;          układa dialog do podanego          początku i ogólnej treści,          dotrzymując się reguł          rozmowy i językowej          etykiety;          układa dialog, dodając          informacje do przeczytanych          tekstów z własnego          doświadczenia;          podtrzymuje dialog w          normalnej rozmowie;          układa opowiadanie według          samodzielnie ułożonego          planu, podporządkowując          wybór faktów i środków          językowych przedstawionego          tematu i jego zasadniczej          myśli;          recenzuje wypowiedź kolegi          (według podanego planu);          wskazuje na pomyłki          wypowiedzi i poprawia je;          uzasadnia swoje oceny          wypowiedzi kolegów.</p> <p>streszcza tekst artystyczny o          charakterze narracyjnym na          podstawie samodzielnie          ułożonego planu, zachowując          akapity, odtwarzając temat i          mikrotematy;          przy streszczeniu zachowuje          autorskie środki językowe i          przekazuje stosunek autora          do przedstawionych          wydarzeń;          doskonalą tekst;          układa tekst o charakterze          narracyjnym na podstawie</p>		<p>DYSKUSJA          DYDAKTYCZNA          (konferencyjna, okrągłego          stołu, panelowa, oceniana,          „burza mózgów”, metaplan,          „śnieżna kula” itp.)</p> <p>AKTYWNY OPIS          (porównujący,          klasyfikujący,          uzasadniający,          wyjaśniający).          Metody problemowe          (wykład problemowy;          wykład konwersatoryjny;          klasyczna metoda          problemowa; aktywizujące          /metoda przypadków;          metoda sytuacyjna;          inscenizacja; gry          dydaktyczne: symulacyjne,          decyzyjne, psychologiczne;          seminarium; dyskusja          dydaktyczna: związana z          wykładem, wielokrotna,          okrągłego stołu, burza          mózgów, panelowa,          metaplan/).</p> <p>Metody eksponujące (film;          sztuka teatralna;          ekspozycja; pokaz          połączony z przeżyciem);</p> <p>AKTYWNY OPIS. Polega          on na opisywaniu faktów,          zjawisk, obiektów lub osób          na podstawie różnych          źródeł informacji, co łączy          się z pokazem tekstu lub          filmu, fotografii, obrazu,          tabeli itp.</p>
--	--	---

własnego doświadczenia, wykorzystując poznane środki spójności między zdaniami; podporządkowuje wybór treści i środków językowych potrzebnych dla rozwinięcia tematu i głównej myśli; wyraża swój stosunek do przedstawionych wydarzeń; doskonali tekst.		GRA DYDAKTYCZNA polega na tym, że nauczyciel przedstawia cele i regulamin gry, a uczniowie rywalizują ze sobą, przestrzegając reguł. Należą tu inscenizacje, ćwiczenia quizowo-turniejowe, planszowe, sytuacyjne, symulacyjne.
<b>Związki międzyprzedmiotowe</b>		
utwory artystyczne (opowiadanie), rola elementów opisu przyrody, zwierząt (na podstawie przerobionych utworów) w rozwinięciu tematu i ich zasadniczej myśli; środki językowe wyrazistości wypowiedzi, rozważanie o postępowaniu bohaterów literackich ( <b>literatura</b> ); ustny opis dzieł malarskich przedstawiający pejzaż zwierzęta ( <b>malarstwo</b> ). Słowa z przedrostkami i przyrostkami o zabarwieniu emocjonalnym w utworach literackich ( <b>literatura</b> ).		
<b>II. Wiedza o języku</b> <b>Wprowadzenie</b>		
rozumie rolę języka w życiu człowieka i w społeczeństwie; potwierdza tezę „Język najważniejszy środek komunikacji i poznania świata”.	<b>Język jako najważniejszy środek komunikacji</b>	SYMULACJA DECYZYJNA (drzewko decyzyjne, rybi szkielet, priorytetów, piramida, róża diagnostyczna).
<b>Powtórzenie i uzupełnienie materiału z klas młodszych</b>		
rozpoznaje rzeczownik, określa cechy rzeczowników żywotnych i nieżywotnych; podaje przykłady rzeczowników własnych, objaśnia ich pisownię; prawidłowo pisze nazwy własne.  rozpoznaje przymiotniki w zdaniu; rozpoznaje rodzaj, liczbę, przypadek przymiotnika.  rozpoznaje czasownik; określa jego rolę w zdaniu; podaje przykłady	<b>Części mowy.</b> <b>Rzeczowniki</b> osobowe i nieosobowe. Wielka litera w rzeczownikach.  <b>Przymiotnik.</b> Rodzaje, liczby, przypadki.  <b>Czasownik.</b>	SŁONECZKO Uczniowie otrzymują karteczki, na których zapisują hasła skojarzone z tematem. W grupie układa się słoneczko, którego promykami są karteczki z tymi samymi hasłami.  MAPA MENTALNA (mapa mózgu) Jest to opracowanie problemu poprzez wykonanie rysunków, obrazów, symboli i haseł. Umożliwia porządkowanie

<p>czasowników w zdaniu;          objaśnia pisownię          czasownika z częścią <i>nie</i> w          tekście.</p> <p>rozpoznaje spójniki;          buduje zdania ze spójnikami;          tłumaczy znaki przestankowe          przy spójnikach.</p> <p>rozpozna zaimki osobowe w          tekście;          używa zaimków osobowych          przy odmianie zasownika.</p> <p>rozpoznaje przyimki w          tekście;          rozróżnia przyimki i spójniki;          pisownia przyimków z          wyrazami.</p> <p>rozpoznaje przysłówki;          zadaje pytania do          przysłówka;          przypomina pisownię          najczęściej używanych          przysłówków;          rozpoznaje podane części          mowy,          nazywa ich cechy          gramatyczne;          określa ich rolę w zdaniu;          umiejętnie wykorzystuje          podane części mowy we          własnych wypowiedziach.          znajduje i poprawia błędy          ortograficzne;          korzysta ze słownika          ortograficznego.</p>	<p>Jego role w zdaniu.          Pisownia <b>nie</b> z          czasownikiem.</p> <p><b>Spójnik.</b>          Użycie spójników: <i>i, a,          ale, lecz, lub</i>.          Przestankowe znaki.</p> <p><b>Zaimek.</b>          Zaimki osobowe.</p> <p><b>Przyimek.</b>          Pisownia przyimków.</p> <p><b>Przysłówek.</b></p> <p><b>Liczebnik.</b>  <b>Partykula.</b>  <b>Wykrzyknik.</b></p> <p><b>Ortografia.</b>          Powtórzenie pisowni <i>ó–          u, rz–ż, j–i</i>.</p>	<p>zagadnień i tworzenie          łańcuchów ilustrujących          wzajemne          związki i zależności w          następujący sposób : na          środku kartki rysuje się          owal, w który wpisuje się          propozycje lub problem          główny, następnie rysuje się          tzw. ulice, czyli ważne          zagadnienia, które trzeba          uwzględnić przy          realizowaniu propozycji,          potem do każdej ulicy          dodaje się ulice          podporządkowane, czyli          zagadnienia szczegółowe          związane z danym          zagadnieniem głównym. Na          podstawie tej mapy tworzy          się tradycyjny plan          działania.</p>
Składnia i interpunkcja		
<p>wyróżnia połączenia          wyrazowe;</p>	<p><b>Połączenia wyrazowe.</b></p>	<p>SZEŚĆ MYŚLOWYCH          KAPELUSZY Jest to</p>



<p>rozdziela wyrazy nadrzedne i podrzedne; tworzy samodzielnie związki wyrazowe; rozpoznaje w związkach częsci mowy; poprawnie używa połączeń wyrazów w swojej wypowiedzi.</p> <p>rozdziela i przekształca wypowiedzenia; odnajduje w tekście równoważniki zdania; zastosowuje odpowiednią intonację oraz odpowiedni akcent przy różnego rodzaju zdaniach; układa zdania pojedyncze różnego rodzaju; prawidłowo stawia znaki przestankowe na końcu zdań oznajmujących, pytających, rozkazujących.</p>	<p><b>Główne i zależne wyrazy.</b></p> <p><b>Wypowiedzenie. Zdanie.</b> <b>Równoważnik zdania.</b> Rodzaje zdań ze względu na cel wypowiedzi.</p> <p><b>Punktuacja.</b> Znaki przestankowe na końcu zdania.</p>	<p>odmiana dyskusji wymagającej precyzyjnego ukierunkowania. Uczniów dzieli się na 6 grup poprzez losowanie kartek w kolorze grupy (biały, zielony, żółty, czerwony, czarny, niebieski).</p> <p>Biały kapelusz - grupa zajmuje się wyłącznie faktami, liczbami. Uczniowie nie wydają opinii, sądów, nie interpretują faktów.</p> <p>Zielony kapelusz - grupa myśli twórczo, szuka nowych rozwiązań, przedstawia nowe oryginalne pomysły.</p> <p>Żółty kapelusz - optymiści, którzy podkreślają dobre strony zamierzonego postępowania i korzyści danego rozwiązania.</p> <p>Czerwony kapelusz - grupa ocenia problem, kierując się emocjami.</p> <p>Czarny kapelusz - pesymiści, którzy wskazują wątpliwości, błędy i niebezpieczeństwa proponowanych rozwiązań.</p> <p>Niebieski kapelusz - grupa podsumowuje dyskusję (co się dało ustalić?)</p>
<p>odnajduje podmiot, orzeczenie, przydawkę, okolicznik, dopełnienie; podkreśla główne i drugorzędne człony zdania umownymi liniami; używa zdania rozwinięte i nierozwinięte, wykorzystuje szyk zwykły i przestawny w zależności od treści zdania.</p>	<p><b>Główne i drugorzędne człony zdania.</b> <b>Zdania rozwinięte i nierozwinięte.</b> Szyk wyrazów w zdaniu.</p> <p><b>Punktuacja.</b> Myślnik między podmiotem i</p>	<p><b>STUDIUM PRZYPADKU.</b> Jest to analiza przypadku (zjawiska) rzeczywistego lub hipotetycznego poprzez przedstawienie elementów charakterystycznych dla niego i czynników wpływających na jego przebieg.</p>

	orzeczeniema.	
<p>rozpoznaje jednorodne człony zdania;  umie postawić przecinek między jednorodnymi członami połączonymi bezspójnikowo oraz przed niepowtarzającymi się spójnikami i, a, ale, lecz;</p> <p>przestrzega odpowiednią intonację w zdaniu z jednorodnymi członami;  buduje zdania z wyrazami jednorodnymi i uogólniającymi;  wykorzystuje zdania z jednorodnymi członami zdania w wypowiedziach ustnych i pisemnych.</p>	<p><b>Zdania z jednorodnymi członami zdania.</b>  Przecinek przy jednorodnych członach zdania (bezszejnikowe oraz przed spójnikami <b>i, a, ale, lecz</b> nie powtarzającymi się).  Wyrazy uogólniające.</p> <p><b>Punktuacja.</b> Znaki przestankowe w zdaniach z jednorodnymi członami.</p>	<p>Uczniowie rozważają skutki pozytywne i negatywne zaproponowanych rozwiązań i wybierają najlepsze propozycje.</p>
<p>rozdźnia wołącz w zdaniu;  potrafi postawić znaki przestankowe przy wołączu;  układa zdania z wołączem;  wołącz w języku potocznym i artystycznym;  używa odpowiedniej intonacji przy wołączu;  rozpoznaje zdania pojedyncze i złożone;  umieszcza prawidłowo znaki przestankowe w zdaniu złożonym;  buduje zdania złożone;  potrafi poprawnie intonacyjnie je czytać;  wykorzystuje w wypowiedziach zdania złożone spójnikowe i bezspójnikowe.</p>	<p><b>Wołącz.</b></p> <p><b>Punktuacja.</b> Znaki przestankowe przy wołączu, wyrazach wtrąconych.</p> <p><b>Zdania pojedyncze i złożone.</b></p> <p><b>Punktuacja.</b></p> <p>Znaki przestankowe w zdaniach złożonych.</p>	<p><b>DRZEWKO DECYZYJNE</b>  Forma ta ilustruje związki między wariantami rozwiązań oraz konsekwencje wyboru określonego rozwiązania.  Uczniowie uzupełniają rysunek drzewa, wpisując odpowiednie hasła.</p>
<p>określa słowa autora i mowę niezależną;  uzasadnia znaki przestankowe przy mowie niezależnej;  dotrzymuje się prawidłowej</p>	<p><b>Mowa niezależna.</b>  <b>Dialog.</b>  <b>Punktuacja.</b> Znaki przestankowe przy mowie niezależnej i przy dialogu.</p>	<p><b>RYBI SZKIELET</b> Jest to schemat przyczyn i skutków, który służy poszukiwaniu przyczyn powstania danego problemu i planowaniu działań</p>

intonacji przy mowie niezależnej; używa zdania z mową niezależną; umie zapisać dialog; prawidłowo intonacyjnie czyta teksty z dialogiem; wykorzystuje w swej wypowiedzi dialog. sprawdza swoją wiedzę o składni i interpunkcji.		zmierzających do jego rozwiązania.
<b>Fonetyka i ortografia</b>		
umie prawidłowo czytać dwuznaki; umie alfabet; rozdziela głoski litery; korzysta ze słownika ortograficznego; umie pisać wyrazy z <i>q, ę, en, em, on, om</i> . rozdziela samogłoski i spółgłoski; prawidłowo wymawia głoski nosowe oraz prawidłowo je pisze; rozdziela spółgłoski miękkie i twarde, oznacza miękkość spółgłosek na piśmie za pomocą <i>i</i> ; rozdziela spółgłoski dźwięczne i bezdźwięczne, prawidłowo oznacza je na piśmie; charakteryzuje dźwięki.	<b>Głoska i litera.</b> <b>Alfabet.</b>  <b>Głoska. Samogłoska.</b> <b>Spółgłoski.</b>	PIRAMIDA PRIORYTETÓW Polega na ułożeniu listy priorytetów (wartości) i ich hierarchizacji wg ustalonych kryteriów (ważności, wielkości itp.) od najważniejszego do najmniej ważnego.
poprawnie akcentuje wyrazy polskie oraz wyrazy pochodzenia obcego; zwraca uwagę na akcent w języku ukraińskim i polskim.	<b>Akcent w języku polskim.</b>	RÓŻA DIAGNOSTYCZNA Obejmuje ona diagnozowanie i ocenianie różnych zjawisk na różnych płaszczyznach.
dzieli wyraz na sylaby;  poprawnie przenosi wyrazy.	<b>Sylaba.</b> <b>Ortografia.</b> Przenoszenie wyrazów.	Pogadanka
poprawnie pisze wyrazy; tłumaczy zasady pisowni. umie napisać najważniejsze	<b>Pisownia wyrazów z ó-u</b> <b>Pisownia wyrazów z</b>	DYWANIK POMYSŁÓW Jego celem jest poszukiwanie i wybór

wyjątki; korzysta ze słownika ortograficznego. sprawdza swoją wiedzę o fonetyce i ortografii.	<b>rz-ż</b> <b>Pisownia wyrazów z j-i</b> <b>Pisownia wyrazów z ch-h</b>	najlepszego rozwiązania problemu.
<b>Związki międzyprzedmiotowe:</b> Odwoływać się do wyrazów pokrewnych w języku ukraińskim w razie wątpliwości dotyczących pisowni <i>ó-u, rz-ż</i> , rymy ( <b>literatura</b> ).		
<b>Słownictwo</b>		
używa wyrazy zgodnie z ich znaczeniem; używa wyrazy w znaczeniu przenośnym; poprawnie używa wyrazów wieloznacznych i wyrazów w znaczeniu dosłownym i przenośnym; umie wytłumaczyć leksyczne znaczenia wyrazów; buduje hasła dotyczące wyrazu wieloznacznego. rozdziela homonimy i wyrazy wieloznaczne; używa synonimy w tekstach w celu unikania powtórzeń; używa synonimy w celu bardziej wyrazistej wypowiedzi; używa antonimy w celu osiągnięcia kontrastu w wypowiedzi. zapoznaje się ze słownikami objaśniającymi, ze słownikiem wyrazów bliskoznacznych, antonimów; zdobywa potrzebną informację; sprawdza swoją wiedzę o słownictwie.	<b>Wyrazy jednoznaczne i wieloznaczne.</b> <b>Dosłowne i przenośne znaczenie wyrazów.</b>  <b>Homonimy.</b> <b>Synonimy.</b>  <b>Antonimy.</b>  <b>Słowniki.</b>	DYSKUSJA DYDAKTYCZNA (konferencyjna, okrągłego stołu, panelowa, oceniana, „burza mózgów”, metaplan, „śnieżna kula”) - polega na swobodnej wymianie myśli i zdań na dany temat, umożliwia zaprezentowanie swojego stanowiska lub wypracowanie stanowiska wspólnego dla wszystkich.  Wprowadzenie do dyskusji, głos w dyskusji (ustny lub pisemny), podsumowanie dyskusji.
<b>Związki międzyprzedmiotowe:</b> <b>literatura:</b> porównanie, epitety, synonimy. Przysłowia		
<b>Budowa wyrazu.</b> <b>Słotwórstwo i ortografia</b>		
rozdziela części	<b>Znaczeniowe części</b>	<b>SZEŚĆ MYŚLOWYCH</b>

<p>znaczeniowe wyrazów; znajduje końcówki; buduje rodziny wyrazów pokrewnych; unika błędów językowych związanych z użyciem wyrazów pokrewnych w niedużym tekście; tłumaczy pisownię wyrazów na podstawie wymiany głosek w rdzeniu; określa wspólne leksyczne znaczenie rdzenia. tworzy nowe wyrazy za pomocą przedrostków i przyrostków; stosuje normy ortograficzne dotyczące pisowni przedrostków i przyrostków; znajduje i poprawia błędy ortograficzne dotyczące poznanych regułek; używa wyrazów złożonych. sprawdza swoją wiedzę na temat słowotwórstwa i ortografii.</p>	<p><b>wyrazu.</b></p> <p><b>Rdzeń.</b></p> <p><b>Rodzina wyrazów.</b></p> <p><b>Wymiana głosek w rdzeniu.</b></p> <p><b>Przyrostek.</b></p> <p><b>Pisownia przyrostków –ck(i), –sk(i), –dzk(i).</b></p> <p><b>Pisownia przedrostków z–, s–, ś–</b></p> <p><b>Wyrazy złożone.</b></p>	<p><b>KAPELUSZY</b> Uczniów dzieli się na 6 grup poprzez losowanie kartek w kolorze grupy (biały, zielony, żółty, czerwony, czarny, niebieski). Biały kapelusz - grupa zajmuje się wyłącznie faktami, liczbami. Uczniowie nie wydają opinii, sądów, nie interpretują faktów. Zielony kapelusz - grupa myśli twórczo, szuka nowych rozwiązań, przedstawia nowe oryginalne pomysły. Żółty kapelusz - optymiści, którzy podkreślają dobre strony zamierzonego postępowania i korzyści danego rozwiązania. Czerwony kapelusz - grupa ocenia problem, kierując się emocjami. Czarny kapelusz - pesymiści, którzy wskazują wątpliwości, błędy i niebezpieczeństwa proponowanych rozwiązań. Niebieski kapelusz - grupa podsumowuje dyskusję (co się dało ustalić?)</p>
<p><b>Związki międzyprzedmiotowe:</b> <b>literatura:</b> wyrazy zdrobniałe i zgrubiałe w twórczości ludowej.</p>		
<p><b>Morfologia i ortografia. Rzeczownik</b></p>		
<p>rozpoznaje rzeczownik, określa jego cechy gramatyczne; określa jego rolę w zdaniu;</p> <p>rozdziela rzeczowniki żywotne i nieżywotne, stawia do nich pytania; znajduje rzeczowniki osobowe i nieosobowe. zastosowuje wielką literę w rzeczownikach własnych;</p>	<p><b>Rzeczownik jako część mowy cechy gramatyczne, rola rzeczownika w zdaniu.</b></p> <p><b>Rzeczowniki żywotne i nieżywotne.</b></p> <p><b>Rzeczowniki osobowe i nieosobowe.</b></p> <p><b>Punktuacja. Wielka</b></p>	<p>Metody podające (wykład informacyjny; pogadanka; opowiadanie; opis; prelekcja; anegdota; odczyt; objaśnienie lub wyjaśnienie).</p>

rozpoznaje rzeczowniki własne i pospolite.	litera w rzeczownikach własnych. Rzeczowniki własne pisane w cudzysłowie.	
uzgadnia rzeczowniki z przymiotnikami, zaimkami, czasownikami czasu przeszłego; umiejętnie określa rodzaj rzeczownika w wypowiedzi; obserwuje współzależności kategorii żywotności, rodzaju męskoosobowego i liczby; poprawnie używa rzeczowniki stosownie do rodzaju i liczby. obserwuje zależność liczby, rodzaju oraz przypadku przymiotnika od rzeczownika. określa deklinację i przypadek rzeczownika; poprawnie używa trudnych form rzeczowników, w wypadkach wątpliwych posługuje się słownikiem ortograficznym i innymi poradnikami; poprawnie pisze rzeczowniki z częstką <i>nie</i> ;	<b>Rodzaj rzeczowników.</b>  <b>Liczba rzeczowników. Rzeczowniki w związku z przymiotnikiem.</b>  <b>Deklinacje rzeczowników.</b>  <b>Ważniejsze osobliwości w odmianie rzeczowników.</b>  <b>Pisownia części nie z rzeczownikiem.</b>  <b>Ortografia.</b> Pisownia zakończeń rzeczowników.  Pisownia części <i>nie</i> z rzeczownikiem	Metody eksponujące (film; sztuka teatralna; ekspozycja; pokaz połączony z przeżyciem).  Metody praktyczne (pokaz; ćwiczenia przedmiotowe; ćwiczenia laboratoryjne; ćwiczenia produkcyjne; metoda projektów; metoda przewodniego tekstu).
<b>Lekcje uogólniające w końcu I i II semestru</b>		

## II. SPOŁECZNO-KULTUROWA ŚCIEŻKA TREŚCIOWA

### Zagadnienia

Ojczyzna i mowa. Rodem z Polski rodem z Europy. Kto ty jesteś?  
Cieszę się, że tu mieszkam. Mój dom. Co obce poznajmy, lecz swoje kochajmy.  
Godło i flaga – czym są dla naszego narodu. Święto Niepodległości. Konstytucja 3Maja.

Miasta Polski i Ukrainy. Kijów – stolica Ukrainy. Warszawa – stolica Polski.  
Jakie znasz dziedziny sztuki? Każda dziedzina ma swoich wielkich.

Ulubiona książka.

Upodobania muzyczne.

Bawimy się w teatr. Grunt to umieć wykorzystać wyobraźnię. Czym zajmują się artyści?

Moja wigilia. Czy obchodzicie klasową wigilię?

Wielkanocny baranek. Zmartwychwstanie.

Ja w rodzinie. Praca i obowiązki członków rodziny. Dla Ciebie, Mamo... Mój Tata.

Moje serce dla Babci i Dziadka.

Szkoła, szkoła mój drugi dom.

Kwiaty dla NAUCZYCIELI.

«Jedyny na świecie». Czy nadajesz się na przyjaciela? Może i ty nie jesteś aniołem.

Czym jest praca dla człowieka. Chcę zostać...

W jaki sposób dbam o higienę mojego ciała i umysłu?

Moje ulubione zwierzątko. Ratujmy środowisko.

### **Uczeń/uczennica:**

prezentuje i uzasadnia własne zdanie z zachowaniem reguł grzecznościowych;  
rozpoczyna rozmowę i bierze czynny udział w rozmowie na temat związany z życiem,  
lekturą, filmem itp.,

formułuje jasne pytania w celu uzyskania konkretnej informacji;

na temat codzienności, lektur, filmu mówi płynnie, w sposób uporządkowany,  
unikają powtórzeń;

buduje spójne wypowiedzi z perspektywy świadka i uczestnika wydarzeń;

wspomaga wypowiedź środkami pozawerbalnymi: mimiką, gestem.

## **IV. PRAKTYCZNA ŚCIEŻKA TREŚCIOWA**

### **Uczeń/uczennica:**

spełnia zasady higieniczne pracy edukacyjnej;

samodzielnie wyznacza harmonogram pracy, uwzględniając stopień trudności przedmiotu;

rozumie wyznaczone przez nauczyciela zadanie i działa odpowiednio do niego;

odbiera, rozumie, przyswaja naukową informację i odtwarza ją na prośbę nauczyciela;

przy bezpośredniej pomocy nauczyciela wyznacza strategię własnej działalności

poznawczej: motyw, cel i zadanie pracy edukacyjnej, planuje główne etapy wykonania, kontroluje przebieg, wybiera odpowiednie środki dla wykonania zadań;

wykorzystuje najbardziej racjonalne sposoby, zaproponowane przez nauczyciela;

wykonuje operacje umysłowe analizę, syntezę, porównanie;

opanowuje wybrane formy systematyzacji i uogólnienia naukowego materiału;

poznaje różne formy i sposoby dotyczące sprawdzenia wiedzy;

porównuje osiągnięcia z postawionymi celami;

ocenia jakość wykonanej pracy (własnej i kolegi);

uczy się pracować samodzielnie, w parze oraz w grupie, pomagając sobie nawzajem..

orientuje się w treści podręcznika;

samodzielnie wnika w jego treść;

odpowiada na pytania umieszczone w podręczniku;

wykonuje podane w podręczniku ćwiczenia;  
wykorzystuje schematy, tablice, instrukcje oraz dodatki;  
umie korzystać z encyklopedii, słowników i innych źródeł wiedzy;  
nabywa umiejętności wypisywania potrzebnych cytatów;  
potrafi korzystać z katalogu alfabetycznego;  
uczy się pracować z komputerem oraz innymi technicznymi środkami nauczania.



**KLASA 6**

122,5 godzin, 3,5 godziny tygodniowo  
(4 godziny rezerwowe)

Osiągnięcia uczniów w nauce	Treść materiału nauczania	Proponowane metody i techniki pracy
<b>I. Kształcenie językowe</b>		
<p>odbiera na słuch nieznaną treść, po jednym wysłuchaniu rozumie jego treść faktyczną; wyróżnia zasadnicze części składowe sytuacji komunikacyjnej, przedstawionej w tekście; układa i uzasadnia temat oraz myśl zasadniczą. wyraziście czyta znany tekst z odpowiednią intonacją; po cichu czyta nieznaną treść tekstu; rozumie faktyczną treść tekstu; wyszczególnia składowe części sytuacji komunikacyjnej, przedstawionej w tekście; układa i uzasadnia temat i zasadniczą myśl. układa pytania dotyczące treści tekstu; dokładnie streszcza tekst, zachowując autorskie środki wyrazistości; układa dialog z 7–8 replik, odpowiadający danej sytuacji komunikacyjnej; wykorzystuje w replikach informację z tekstów przeczytanych i wysłuchanych; układa ustne opowiadanie, rozprawkę, opisując ważne dla przedstawienia tematu i zasadniczej myśli sytuacje życiowe (lub sytuacje przedstawione na obrazku);</p>	<p><b>Język. Komunikacja językowa.</b></p> <p><b>Sytuacja komunikacji i jej części składowe: mówiący (piszący) adresat, temat i zasadnicze myśli, cel i warunki komunikacji</b> (powtórzenie i uzupełnienie wiadomości).</p>	<p><b>Rodzaje prac.</b></p> <p><b>Słuchanie:</b> słuchanie i rozumienie tekstów zawierających opis sytuacji komunikacji (objętość tekstu artystycznego 500–600 słów, czas słuchania 5–6 minut, objętość tekstów innych stylów 400–500 słów, czas słuchania 4–5 minut).</p> <p><b>Czytanie:</b> czytanie, rozumienie (milczące i na głos) tekstów różnego stylu, zawierających opis sytuacji komunikacyjnej.</p> <p><b>Mówienie:</b> dokładne streszczenie artystycznych tekstów, zawierających opis sytuacji komunikacyjnej; układanie dialogów (wymiana zdań) dotyczących sytuacji z wykorzystaniem informacji z tekstów przeczytanych lub wysłuchanych; opowiadanie na podstawie zobaczonego (lub na podstawie obrazka).</p> <p><b>Pismo:</b> streszczenie tekstu narracyjnego, zawierającego sytuację komunikacyjną.</p>

<p>znajduje i poprawia błędy językowe w wypowiedziach. przedstawia treść według samodzielnie ułożonego planu ramowego, zachowując rodzaj i styl tekstu i autorskie środki językowe; doskonalili tekst.</p>		
<p>odbiera na słuch faktyczną treść tekstu; rozpoznaje i charakteryzuje cechy tekstu; wyróżnia w tekście względnie samodzielne części (wstęp, część zasadnicza, zakończenie), określa łączność wstępu z częścią zasadniczą, części zasadniczej z zakończeniem; układa ramowy plan tekstu.</p> <p>czyta z odpowiednią intonacją; układa plan szczegółowy przeczytanego tekstu; analizuje fragmenty tekstu i określa sposób rozwinięcia treści w akapicie; określa środki spójności w tekście; dokładnie streszcza tekst na podstawie samodzielnie ułożonego planu szczegółowego, zachowując właściwości kompozycji; podporządkowuje elementy treściowe i środki językowe rozwinięcia tematu i myśli zasadniczej. przedstawia tekst, zachowując środki spójności zdań i części tekstu odautorskie; wykorzystuje autorskie środki rozwinięcia treści; przedstawia temat i myśl zasadniczą; doskonalili swój tekst.</p>	<p><b>Tekst i jego właściwości:</b>  <b>informatywność, spójność, podzielność, podporządkowanie wszystkich treściowych elementów oraz językowych środków przedstawienia tematu i zasadniczej myśli (pogłębienie wiadomości).</b></p> <p><b>Kompozycja tekstu (wstęp, część zasadnicza, zakończenie). Środki rozwinięcia treści w tekście (praktycznie). Środki spójności zdań w tekście: powtórzenie, wykorzystanie synonimów, antonimów, wyrazów o tym samym rdzeniu, zaimków, przyimków, spójników, zwrotów językowych. Plan szczegółowy gotowego tekstu.</b></p>	<p><b>Rodzaje prac.</b>  <b>Słuchanie:</b>  słuchanie i rozumienie tekstów artystycznego i naukowo-popularnego stylu.</p> <p><b>Czytanie:</b>  czytanie i rozumienie tekstów naukowo-popularnych.</p> <p><b>Mówienie:</b>  dokładne streszczenie tekstu naukowo-popularnego na podstawie szczegółowego planu.</p> <p><b>Pismo:</b>  streszczenie tekstu narracyjnego o stylu naukowo-popularnym.</p>

<p>określa na słuch połączenie w jednym tekście różnych rodzajów wypowiedzi; określa rolę opisu przyrody (wnętrza) w tekście; robi notatki w celu gromadzenia materiału do rozprawki.</p> <p>czyta i określa rodzaj tekstu i jego strukturę; znajduje w tekście opisy wnętrza (przyrody) i określa ich rolę w tekście; układa szczegółowy plan tekstu; robi notatki, systematyzuje nagromadzony materiał.</p> <p>układa ramowy plan informacji na temat lingwistyczny; buduje informację na lingwistyczny temat, wykorzystując informację tekstu naukowego; buduje dialog według zadanej sytuacji komunikacyjnej; dołącza do dialogu repliki, zawierające pytanie dotyczące informacji o opisie wnętrza (przyrody); podtrzymuje dialog, wykorzystując repliki zawierające odpowiedź o opisach wnętrza, przyrody; znajduje opis wnętrza (przyrody) w tekście; określa cel wykorzystania opisu wnętrza (przyrody) w tekście; streszcza fragmenty tekstu, zawierające opis wnętrza (przyrody), zachowując autorskie środki językowe.</p>	<p><b>Rodzaje wypowiedzi (powtórzenie i pogłębienie wiadomości).</b></p> <p><b>Połączenie różnych rodzajów wypowiedzi w jednym tekście. Właściwości opisu przyrody i wnętrza. Zasadnicze źródło materiału dla rozprawki: sposób gromadzenia materiału, systematyzacji materiału do rozprawki. Prosty plan własnego tekstu.</b></p>	<p><b>Rodzaje prac.</b></p> <p><b>Słuchanie:</b> słuchanie i rozumienie tekstów artystycznych z elementami opisu wnętrza lub przyrody.</p> <p><b>Czytanie:</b> czytanie i rozumienie tekstów artystycznych z elementami opisu przyrody lub wnętrza.</p> <p><b>Mówienie:</b> informacja na temat lingwistyczny, rozważanie na podstawie fragmentów tekstu naukowego;</p> <p>układanie dialogu (wymiana zdań), zawierającego opis wnętrza (przyrody);</p> <p>fragmentaryczne streszczenie tekstu artystycznego z elementami opisu wnętrza lub przyrody.</p> <p><b>Pismo:</b> streszczenie tekstu artystycznego o</p>
---	--	--

<p>streszcza tekst, zachowując elementy opisu wnętrza (przyrody) oraz właściwości stylu;  przekazuje stosunek autora do przedstawionych wydarzeń;  doskonali napisany tekst;  układa ramowy plan własnej wypowiedzi;  buduje opis, wykorzystując zgromadzony materiał;  doskonali tekst napisany.</p>		<p>charakterze narracyjnym z elementami opisu wnętrza (przyrody);</p> <p>wypracowanie (rozprawka) – opis wnętrza.</p>
<p>rozumie treść faktyczną tekstu publicystycznego;  prognozuje mikrotematy i styl tekstu na podstawie tytułu i początku;  wyróżnia mikrotematy;  znajduje środki językowe, charakterystyczne dla stylu publicystycznego i uzasadnia ich wykorzystanie.</p> <p>czyta tekst, poprawnie intonując;  uzasadnia, że tekst należy do stylu publicystycznego;  określa temat i zasadniczą myśl tekstu, pozycję autorską i właściwości wyrażenia w tekście.</p> <p>wybiera dla wypowiedzi aktualne i interesujące tematy;  określa adresata wypowiedzi i sytuację komunikacyjną;  stosownie do sytuacji wykorzystuje środki językowe;  układa wypowiedź w rodzaju informacji.</p> <p>wybiera dla artykułu interesujący i aktualny temat;</p>	<p><b>Style wypowiedzi.</b></p> <p><b>Pojęcie stylu publicystycznego.</b></p> <p><b>Gatunki publicystyczne: informacja, artykuł do gazetki o postępowaniach ludzi.</b></p>	<p><b>Rodzaje prac.</b></p> <p><b>Słuchanie:</b>  słuchanie-rozumienie tekstów publicystycznych o postępowaniu ludzi (objętość tekstu 400–500 słów, czas słuchania 4–5 minut).</p> <p><b>Czytanie:</b>  czytanie-rozumienie tekstów stylu publicystycznego o postępowaniu ludzi.</p> <p><b>Mówienie:</b>  informacja o wydarzeniach z życia klasy, szkoły, miasta.</p> <p><b>Pismo:</b>  artykuł do gazety w formie</p>

<p>gromadzi materiał; obserwuje zachowanie i postępowanie ludzi, robi notatki, systematyzuje zebrany materiał; układa tekst artykułu do gazety, biorąc pod uwagę kompozycyjne, językowe i stylistyczne właściwości gatunku.</p>		<p>rozmyślenia o postępowaniu ludzi.</p>
<p>rozumie tekst instrukcji i wykonuje wskazane czynności, dotrzymując się kolejności wskazanej w tekście.</p> <p>określa strukturę ogłoszenia; pisze ogłoszenia na wskazany temat. tłumaczy z języka ukraińskiego zdania, dialogi, niewielkie części narracyjne, rozważania, korzystając ze słowników.</p>	<p><b>Pojęcie o stylu urzędowo-kancelaryjnym.</b></p> <p><b>Papiery użytkowe: ogłoszenie, instrukcja.</b></p>	<p><b>Rodzaje prac.</b> <b>Słuchanie:</b> słuchanie i rozumienie tekstów stylu urzędowo-kancelaryjnego włącznie z instrukcją.</p> <p><b>Pismo:</b> ogłoszenie. Tłumaczenie z języka ukraińskiego zdań, dialogów, niedużych tekstów o charakterze narracyjnym z elementami opisu pomieszczenia lub przyrody, rozważaniami.</p>
<p style="text-align: center;"><b>Związki międzyprzedmiotowe.</b></p> <p>Opis wnętrza w utworze literackim, ustna charakterystyka bohatera literackiego, rozważanie o postępowaniu bohaterów literackich, środki zbudowania obrazowego tekstu artystycznego (<b>literatura</b>); opowiadanie tekstów stylu naukowego, budowa odpowiedzi w rodzaju opisowej charakterystyki, określanie definicji, rozważania dotyczące przedmiotów szkolnych (<b>historia, biologia, geografia</b>); ustny opis dzieł sztuki, przedstawiających wnętrza, ustne opowiadanie na podstawie obrazu rodzajowego (<b>malarstwo, rysunki</b>).</p>		
<p style="text-align: center;"><b>II. Wiedza o języku</b></p>		
<p>wie o bogactwie języka polskiego; uzasadnia tezę o bogactwie języka polskiego.</p>	<p><b>Bogactwo języka polskiego.</b></p>	
<p style="text-align: center;"><b>Powtórzenie materiału z klas młodszych</b></p>		
<p>rozpoznaje zdanie pojedyncze i złożone. Potrafi postawić znaki przestankowe w zdaniu pojedynczym; umie postawić znaki</p>	<p><b>Części mowy.</b> Zdanie. Człony zdania. Wołacz. Zdanie pojedyncze i złożone.</p>	<p><b>DYSKUSJA</b> <b>PIRAMIDOWA</b>, tzw. „śnieżna kula” - polega na przechodzeniu od pracy indywidualnej, poprzez</p>

przestankowe przy mowie niezależnej przed i po słowach autora; rozpoznaje części mowy, określa cechy poznanych części mowy, buduje różne formy części mowy, używa je poprawnie w swych wypowiedziach.	Mowa niezależna. Dialog.  Przestankowanie.	grupową, do wypracowania stanowiska całego zespołu klasowego; dany problem uczniowie rozważają w pojedynkę, potem w dwójkach, czwórkach, ósemkach.
<b>Słownictwo i frazeologia</b>		
rozdziela słowa powszechnie używane i terminy; rozdziela w tekście neologizmy i archaizmy; znajduje w tekście dialektyzmy i archaizmy; korzysta ze słownika wyrazów obcych; korzysta ze słownika frazeologicznego; wykorzystuje związki frazeologiczne w wypowiedzi, tłumaczy je;  wykorzystuje w tekście neologizmy, archaizmy, zna ich znaczenie; znajduje przysłowia, aforyzmy w tekście, rozumie je; określa cel ich wykorzystania w wypowiedzi; sam w swych wypowiedziach wykorzystuje przysłowia i aforyzmy w celu obrazowości i żywości komunikacyjnej.	Wyrazy obce i rodzime. Archaizmy, neologizmy. Wyrazy powszechne i profesjonalizmy. Terminy. Dialektyzmy. Zapoznanie się ze słownikiem wyrazów obcych. Pisownia wyrazów pochodzenia obcego. Pojęcie o związkach frazeologicznych. Źródła frazeologizmów. Zestawienie poszczególnych związków frazeologicznych w języku polskim i ukraińskim. Zapoznanie się ze słownikiem frazeologicznym. Przysłowia, aforyzmy, złote myśli jako frazeologiczne związki.	MAPA MENTALNA (mapa mózgu) - to opracowanie problemu poprzez wykonanie rysunków, obrazów, symboli i haseł. Umożliwia porządkowanie zagadnień i tworzenie łańcuchów ilustrujących wzajemne związki i zależności w następujący sposób: na środku kartki rysuje się owal, w który wpisuje się propozycje lub problem główny.
<b>Związki międzyprzedmiotowe.</b> Dialektyzmy, archaizmy. Neologizmy, frazeologizmy w utworach literackich; terminy ( <b>literatura, historia, matematyka</b> itp.).		
<b>Słownictwo i ortografia</b>		
wie, co to jest formant i podstawa słowotwórcza, umie je odnaleźć określa sposoby tworzenia	Podstawowe i pochodne wyrazy. Podstawa słowotwórcza wyrazów.	SYMULACJA DECYZYJNA (drzewko decyzyjne, rybi szkielet, priorytetów, piramida,

<p>nowych wyrazów; umie dobrać wyrazy pokrewne w tym z wymieniającymi się głoskami w różnych częściach mowy; prawidłowo pisze wyrazy z przedrostkami; prawidłowo pisze wyrazy złożone; prawidłowo pisze skróty i stosuje je.</p>	<p>Formanty. Sposoby tworzenia wyrazów w języku polskim. <b>Wymiana rz-ż, ó-u, g-ż</b> w rdzeniu. <b>Pisownia przedrostków:</b> <i>wz-, wez-, ws-, wes-, pod-, przed-, nad-, od-</i>. Wyrazy złożone. Skróty wyrazowe. Pisownia skrótów wyrazowych.</p>	<p>róża diagnostyczna) - polega na graficznym przedstawieniu procesu podejmowania decyzji dotyczącej rozważanego zagadnienia.</p>
<p><b>Związki międzyprzedmiotowe:</b> <b>Historia, geografia, matematyka</b> skróty wyrazowe, ich pisownia.</p>		
<p><b>Morfologia i ortografia. Ogólna charakterystyka części mowy</b></p>		
<p>znajduje przymiotnik w tekście, określa wszystkie jego cechy gramatyczne oraz jego rolę w zdaniu; wykorzystuje przymiotniki w roli drugorzędnych członów zdania; określa wykorzystanie przymiotników w tekście artystycznym; wykorzystuje przymiotniki w swoich wypowiedziach; uzgadnia przymiotnik z rzeczownikiem w liczbie, przypadku, rodzaju;  prawidłowo stosuje końcówki przymiotnika;  prawidłowo używa formy męskoosobowej i niemęskoosobowej w liczbie mnogiej (praktycznie);</p>	<p><b>Przymiotnik.</b> Przymiotnik jako część mowy (powtórzenie). Znaczenie, cechy gramatyczne, rola w zdaniu.  Odmiana przymiotników. Zależność rodzaju, liczby, przypadków, formy (w liczbie mnogiej) przymiotnika od rzeczownika.  Pisownia końcówek przypadkowych przymiotnika w liczbie pojedynczej i mnogiej (powtórzenie). Forma męskoosobowa i niemęskoosobowa przymiotników w liczbie mnogiej. Wymiana głosek w formie męskoosobowej. Przymiotniki jakościowe,</p>	<p><b>DRZEWKO</b> <b>DECYZYJNE</b> - ilustruje związki między wariantami rozwiązań oraz konsekwencje wyboru określonego rozwiązania. Uczniowie uzupełniają rysunek drzewa, wpisując odpowiednie hasła, określają cele i wartości związane z tą decyzją.  <b>PIRAMIDA</b> <b>PRIORYTETÓW</b> - polega na ułożeniu listy priorytetów (wartości) i ich hierarchizacji wg ustalonych kryteriów (ważności, wielkości) od najważniejszego do najmniej ważnego.</p>

<p>znajduje przymiotniki w stopniu wyższym i najwyższym; umie przestopniować przymiotniki, prawidłowo pisze przyrostki stopnia wyższego i najwyższego; wskazuje na sposoby tworzenia stopnia wyższego i najwyższego; wykorzystuje przymiotniki w stopniu wyższym i najwyższym w roli członów zdania; prawidłowo używa wyższy i najwyższy stopień przymiotnika;</p> <p>tworzy przymiotniki od innych części mowy; określa sposoby ich tworzenia;</p> <p>prawidłowo pisze przyrostki przymiotników; tworzy przymiotniki zdrobniałe, używa je w tekstach, zwraca uwagę na ich emocjonalne zabarwienie;</p> <p>pisze prawidłowo przymiotniki na: <i>-cki, -dzki, -ski</i>;</p> <p>pisze prawidłowo przymiotniki z częstką <i>nie</i>; umie pisać przymiotniki złożone i stosować je w tekście; korzysta ze słownika ortograficznego.</p>	<p>dzierżawcze, relacyjne.</p> <p>Stopniowanie przymiotników. Stopniowanie regularne, nieregularne, opisowe. Tworzenie stopnia wyższego i najwyższego.</p> <p>Sposoby tworzenia przymiotników (powtórzenie i pogłębienie wiadomości).</p> <p>Najważniejsze przyrostki przymiotników. Tworzenie przymiotników ze zdrobniającymi przyrostkami oraz przyrostkami o niepełnej jakości: <i>-utk(i), -uteńk(i), -usieńk(i), -uchn(y), -us(i), -uśk(i)</i>. Pisownia przymiotników na: <i>-ski, -cki, -dzki, -any</i> (powtórzenie). Cząstka <i>nie</i> z przymiotnikiem.</p> <p>Tworzenie przymiotników złożonych i ich pisownia.</p>	<p>DYWANIK POMYSŁÓW - jego celem jest poszukiwanie i wybór najlepszego rozwiązania problemu.</p> <p>PRACA W GRUPACH - przebiega ona według następujących zasad: podział klasy na grupy (do 5 osób), wybór lidera, sekretarza, sprawozdawcy i strażnika czasu w grupie, zapoznanie się z instrukcją, opracowanie zadania zgodnie z instrukcją w określonym czasie, prezentacja pracy grupy.</p>
--	---	--



<p><b>Związki międzyprzedmiotowe.</b> Wykorzystanie przymiotników w celu dokładnego opisu przedmiotów, zjawisk, wydarzeń (<b>geografia, historia, biologia</b>).</p>		
<p>znajduje liczebnik w tekście; rozpoznaje w tekście liczebniki ilościowe i porządkowe, określają ich rolę składniową; wykorzystuje poprawnie w roli członów zdania głównych i drugorzędnych; poprawnie wykorzystuje w wypowiedzi liczebniki w celu określenia ilości i kolejności przedmiotów; tworzy poprawne połączenie liczebników z wyrazami (rzeczownikami); właściwie stosuje formy przypadków zależnych liczebników ilościowych; odmienia liczebniki; tworzy liczebniki złożone, poprawnie je piszą; tworzy formy przypadków zależnych złożonych liczebników ilościowych, zbiorowych w różnych połączeniach wyrazowych; prawidłowo stosuje liczebniki dla oznaczenia dat; poprawnie zapisuje liczebniki.</p>	<p><b>Liczebnik.</b> Liczebnik jako część mowy, jego znaczenie ogólne, cechy gramatyczne, rola w zdaniu. Liczebniki ilościowe (główne, zbiorowe, ułamkowe), ich rola w zdaniu, użycie w połączeniu z innymi wyrazami w roli podmiotu lub dopełnienia. Odmiana i pisownia liczebników ilościowych. Osobliwości formy męskoosobowej i niemęskoosobowej liczebników ilościowych przy ich odmianie. Liczebniki zbiorowe. Osobliwości odmiany liczebników zbiorowych. Liczebniki porządkowe, użycie ich w roli przydawki. Osobliwości odmiany liczebników porządkowych. Łączna pisownia liczebników porządkowych z <b>-setny, -tysięczny, -milionowy</b>. Liczebniki proste i złożone. Ich pisownia.</p>	<p><b>AKTYWNY OPIS</b> (porównujący, klasyfikujący, uzasadniający, wyjaśniający) - polega na opisywaniu faktów, zjawisk, obiektów lub osób na podstawie różnych źródeł informacji, co łączy się z pokazem tekstu lub filmu, fotografii, obrazu, tabeli.</p>
<p><b>Związki międzyprzedmiotowe.</b> Poprawne użycie form liczebników przy czytaniu i ustnym objaśnieniu zadań i przykładów (<b>matematyka</b>); wykorzystanie liczebników podczas odpowiedzi (<b>historia, geografia</b>).</p>		
<p>rozpoznaje w tekście zaimki, określa ich cechy gramatyczne;</p>	<p><b>Zaimek.</b> Zaimek jako część mowy (znaczenie, cechy</p>	<p><b>BURZA MÓZGÓW</b> - polega na umożliwieniu uczniom szybkiego</p>

<p>rozpoznaje grupy znaczeniowe zaimków; ich znaczenie, jego rolę składniową;  wykorzystuje zaimki w roli członów zdania;  wykorzystuje zaimki w celu spójności zdań;  znajduje zaimki osobowe; prawidłowo stosuje zaimki osobowe; znajduje w tekście osobowe zaimki, określa ich właściwości morfologiczne i rolę składniową;  wykorzystuje osobowe zaimki w roli członów zdania;  stosuje odpowiednie krótkie i długie formy zaimków; pisze grzecznościowe formy zaimków (wielką literą); prawidłowo stosuje zaimek zwrotny, zwraca uwagę na różnicę użycia zaimka zwrotnego w języku polskim i ukraińskim;  znajduje zaimki dzierżawcze i wskazujące i określa ich stosunek do przymiotników i liczebników;  określa znaczenie zaimków dzierżawczych i wskazujących, ich właściwości morfologiczne i rolę składniową;  poprawnie używa w mowie zaimki dzierżawcze i wskazujące;  używa poprawnie zaimków pytających, względnych w zdaniach złożonych;  znajduje zaimki pytające i względne;  określa znaczenie zaimków pytających i względnych, ich właściwości morfologiczne i</p>	<p>gramatyczne, rola w zdaniu).  Podział zaimków ze względu na ich znaczenie wiadomości ogólne.  Oddzielna pisownia przyimków z zaimkami.</p> <p>Zaimki osobowe.  Osobliwości ich odmiany (powtórzenie). Użycie litery <i>e</i> w zaimkach osobowych po przyimkach. Kategorie męskoosobowe.</p> <p>Zaimek zwrotny <i>siebie</i>, <i>się</i> i jego odmiana.</p> <p>Zaimki dzierżawcze i wskazujące, ich odmiana. Prawidłowe stosowanie zaimków dzierżawczych i wskazujących, form krótkich i długich.</p> <p>Zaimki pytające i względne, właściwości ich i odmiana.</p>	<p>gromadzenia wielu hipotez rozwiązania problemu.  Przebiega w dwóch etapach: pierwszy to zgłaszanie pomysłów bez wstępnej weryfikacji, drugi to analizowanie pomysłów i wybór najlepszego.</p> <p>METAPLAN, tzw. „cicha dyskusja” - jest to graficzny zapis dyskusji w formie plakatu. Treść dyskusji uwzględnia trzy zasadnicze pytania: jak jest?, jak powinno być?, dlaczego nie jest tak, jak powinno być? Na zakończenie formułuje się wnioski końcowe.</p> <p>DYSKUSJA PIRAMIDOWA, tzw. „śnieżna kula” - polega na przechodzeniu od pracy indywidualnej, poprzez grupową, do wypracowania stanowiska całego zespołu klasowego; dany problem uczniowie rozważają w pojedynkę, potem w dwójkach, czwórkach, ósemkach itp.</p>
--	---	---

<p>rolę składnia; używa zaimki w roli głównych i drugorzędnych członów zdania; prawidłowo stosuje zaimki nieokreślone; rozpoznaje zaimki nieokreślone; określa znaczenie zaimków nieokreślonych, ich właściwości morfologiczne i role składniową; używa poprawnie w wypowiedziach zaimki nieokreślone; stosuje różne zaimki dla łączenia zdań w tekście; tworzy zaimki nieokreślone; prawidłowo pisze zaimki z częstką <i>nie</i>.</p>	<p>Zaimki nieokreślone. Pisownia przyrostków: <i>-ś, -kolwiek</i> oraz przedrostków: <i>ni-, nie-</i> w zaimkach nieokreślonych. Odmiana zaimków nieokreślonych.</p> <p>Pisownia zaimków. <i>Nie</i> z zaimkami.</p>	<p><b>SYMULACJA DECYZYJNA.</b> Polega ona na graficznym przedstawieniu procesu podejmowania decyzji dotyczącej rozważanego zagadnienia.</p>
<p><b>Związki międzyprzedmiotowe.</b> Poprawne stosowanie form zaimków podczas czytania i w ustnych odpowiedziach na lekcjach (<b>historia, geografia</b> i inne przedmioty).</p>		
<p>rozpoznaje w tekście czasownik, określa jego podstawowe cechy gramatyczne; stosuje czasowniki synonimy;</p> <p>poprawnie używa czasowniki dokonane i niedokonane; odmienia czasownik w czasie przeszłym; stosuje poprawnie formy męskoosobowe i niemęskoosobowe czasowników w czasie przeszłym; prawidłowo pisze i wymawia zakończenia <i>-ął, -ęł, -ył</i> w czasownikach 3. osoby czasu przeszłego; rozpoznaje koniugacje czasownika;</p>	<p><b>Czasownik.</b> Czasownik jako część mowy (znaczenie, cechy gramatyczne, rola w zdaniu powtórzenie materiału z klas poprzednich).</p> <p>Czasowniki dokonane i niedokonane.</p> <p>Formy czasu. Czas przeszły czasownika. Odmiana czasownika w czasie przeszłym. Formy rodzaju w liczbie pojedynczej, formy męskoosobowe i niemęskoosobowe w czasie przeszłym. Czas teraźniejszy.</p>	<p><b>DRZEWKO DECYZYJNE</b> Forma ta ilustruje związki między wariantami rozwiązań oraz konsekwencje wyboru określonego rozwiązania. Uczniowie uzupełniają rysunek drzewa, wpisując odpowiednie hasła.</p> <p><b>RYBI SZKIELET</b> Jest to schemat przyczyn i skutków, który służy poszukiwaniu przyczyn powstania danego problemu i planowaniu działań zmierzających do jego rozwiązania. Jest to rysunek rybiego szkieletu z dużą głową, w którą wpisuje się problem wymagający rozwiązania,</p>

<p>poprawnie stosuje czasowniki we wszystkich czasach w połączeniu z innymi wyrazami; używa poprawnie w mowie i piśmie trudne czasowniki, rozróżnia rodzaje tych czasowników w czasie przeszłym (<i>szłam szedłem</i>); uzasadnia pisownię <i>ą-ę, ó-u, g-ż, rz-ż</i> zgodnie z wymianą w temacie umiejętnie poprawia pomyłki, stosuje odpowiednie ortograficzne reguły; poprawnie stosuje przypadkowe formy rzeczowników przy czasownikach przechodnich, przyswaja praktycznie poszczególne połączenia czasownikowe, w których najczęściej trafiają się błędy w formach związku, rzędu, w tym również połączeń wyrazowych różniących się formami w języku polskim i ukraińskim; rozpoznaje strony czasowników;</p> <p>poprawnie stosuje czasowniki w trybie przypuszczającym; prawidłowo akcentuje czasowniki w trybie przypuszczającym; pisze poprawnie cząstkę <i>by</i> z czasownikiem, spójnikiem, partykułą;</p> <p>poprawnie używa trybu rozkazującego w celu wyrażenia prośby, rozkazu; stosuje czasowniki w 3. osobie trybu rozkazującego;</p>	<p>Odmiana czasowników w czasie teraźniejszym. Koniugacje. Odmiana czasownika <i>być</i> w czasie przeszłym, teraźniejszym, przyszłym. Odmiana trudnych czasowników: <b>wlec, piec, móc, iść, trzeć, drzeć, żąć, kłaść, wziąć, ciągnąć, rosnąć, mleć, pleść, siąść, stać, siać</b>. Wymiana <i>ą-ę</i> w tematach czasowników czasu przeszłego (<i>wziął-wzięła</i>), wymiana <i>ó-o, rz-r, g-ż</i> w tematach czasowników. Litera <i>u</i> w zakończeniu czasowników (<i>rysują, maluje</i>). Czasowniki przechodnie i nieprzechodnie.</p> <p>Strony czasowników. Strona czynna, bierna, zwrotna. Tryby czasowników (oznajmujący, przypuszczający, rozkazujący).</p> <p>Tworzenie form trybu przypuszczającego. Pisownia cząstki <b>by</b> z formami trybu przypuszczającego oraz ze spójnikami i partykułami. Tryb rozkazujący, tworzenie form trybu</p>	<p>a przy ościach ryby podaje się niezbędne działania ustalone za pomocą „burzy mózgów”. Następnie dzieli się klasę na tyle grup, ile powstało ości. W grupach ustala się konkretne czynności, które należy wykonać lub przyczyny wpływające na czynniki główne, następnie podsumowuje się efekty (niezbędne działania).</p> <p><b>RÓŻA</b> <b>DIAGNOSTYCZNA</b> Obejmuje ona diagnozowanie i ocenianie różnych zjawisk na różnych płaszczyznach. Przebiega w następujących etapach: należy ustalić czynniki warte rozpatrzenia, ułożyć po kilka pytań do każdego czynnika, ułożyć punktację dla każdej odpowiedzi, udzielić odpowiedzi i zliczyć punkty oddzielnie dla każdego czynnika, na koniec zaznaczyć uzyskaną liczbę punktów.</p>
---	--	--

<p>poprawnie używa bezokoliczniki, formy na <i>-no, -to</i>; poprawnie pisze czasowniki z częstką <i>nie</i>, zna wyjątki.</p>	<p>rozkazującego. Czasowniki nieosobowe. Bezokolicznik.  Czasownikowe formy na <i>-no, -to</i>. Sposoby tworzenia czasowników. Pisownia przedrostków czasowników (powtórzenie). Pisownia cząstki <i>nie</i> z czasownikami.</p>	
<p style="text-align: center;"><b>Związki międzyprzedmiotowe.</b> <b>Literatura:</b> metafora, personifikacja. <b>Język obcy:</b> czasy czasowników, tryby.</p>		
<p style="text-align: center;"><b>Uogólnienie w końcu roku szkolnego</b></p>		

### III. SPOŁECZNO-KULTUROWA ŚCIEŻKA TREŚCIOWA

#### **Zagadnienia**

Ukraina i Polska państwa europejskie.

Język państwowy w Ukrainie i w Polsce. Symbolika. Obrazy z przeszłości Ukrainy i Polski, współczesność. Moje miasto Lwów. Historia Lwowa, jego zabytki. Wielcy Polacy w historii Polski.

Państwowe i ludowe święta w Polsce i w Ukrainie.

Rodzina, dom. Polskie i ukraińskie tradycje rodzinne.

Szkoła. Nauczanie. Stosunki między nauczycielem a uczniami, między uczniami w klasie.

Kultura zachowania się w kolektywie. Etykieta. Ogólne normy zachowania się.

Kultura komunikowania się. Ogólnoludzkie wartości moralne.

Podróże. Podróżowanie. Transport.

Praca. Ciekawe zawody.

Oświata. Kultura. Literatura. Sztuka.

Budownictwo i architektura.

Rzeczy, które otaczają nas.

Różnorodność świata roślin i zwierząt.

Ochrona środowiska naturalnego.

#### **Uczeń/uczennica:**

nawiązuje krótkie kontakty społeczne wykorzystując na co dzień zwroty grzecznościowe, odpowiada na zaprzeczenie, propozycje, przeprosiny;  
uczy się aktywnie kontaktować z rówieśnikami w ramach wyznaczonej problematyki społeczno-kulturowej, wykorzystując różne zasoby językowe;  
uczy się realizować podstawowe funkcje językowe, wypowiadać się w procesie komunikowania się, wykazywać swój stosunek wykorzystując poznane zasoby językowe.

#### IV. PRAKTYCZNA ŚCIEŻKA TREŚCIOWA

##### **Uczeń/uczennica:**

dotrzymuje się zasad higieny nauczania;  
samodzielnie wyznacza tempo procesu nauczania w zależności od trudności problemu;  
rozumie sformułowane przez nauczyciela zadanie i wykonuje go;  
uczy się formować własną strategię działalności poznawczej, jej cel, zadania, planować etapy jej realizacji, kontrolować przebieg, wykorzystywać najbardziej racjonalne sposoby rozwiązania;  
potrafi analizować, porównywać, robić wnioski, opanowuje umiejętności systematyzacji i uogólniania wiadomości;  
uczy się argumentować, potwierdzając tezę, kontrolować, oceniać jakość wykonanego zadania;  
utrzymuje zadane tempo pracy;  
pracuje samodzielnie, uczy się pracować w parze, w grupie, pomaga kolegom.  
Pracując z książką lub z innymi źródłami informacji, uczeń/uczennica:  
orientuje się w treści podręcznika;  
potrafi samodzielnie pracować z książką;  
sprawdza swoje wiadomości, udając się do pytań i zadań podręcznika;  
uczy się wykorzystywać dodatkowe źródła informacji (internet), samodzielnie wyszukiwać informację;  
orientuje się w zasadach korzystania z biblioteki, umie znaleźć potrzebną książkę;  
korzysta z kartoteki, katalogu tematycznego;  
wyznacza orientacyjną treść nieznannej książki według jej elementów: okładki, strony tytułowej;  
samodzielnie wybiera i czyta książki dla dzieci, czasopisma, gazety itd.;  
uczy się pracować z komputerem i wykorzystuje go w procesie nauczania.

## KLASA 7

87,5 godzin, 2,5 godziny tygodniowo  
(4 godziny rezerwowe)

Osiągnięcia uczniów w nauce	Treść materiału nauczania	Proponowane metody i techniki pracy
<b>I. Kształcenie językowe</b>		
<p>odbiera na słuch faktyczną treść nieznanego tekstu; układa pytania do tekstu; określa temat i zasadniczą myśl tekstu; wskazuje na formy i rodzaje komunikacji w tekście.</p> <p>czyta poprawnie intonacyjnie tekst; wyróżnia zasadniczą i drugorzędną informację; znajduje słowa-klucze i tematyczne ważne zdania w akapicie; określa temat i zasadniczą myśl tekstu.</p> <p>odgrywa dany dialog, wykorzystując pozajęzykowe środki komunikacyjne; układa dialog, wykorzystując z uzasadnieniem komunikacyjne środki językowe; stosownie wykorzystuje pozajęzykowe środki komunikacyjne; przestrzega norm językowych. wyróżnia zasadniczą i drugorzędną informację; układa ramowy plan zwięzłego streszczenia; dobiera materiał z tekstu odpowiednio do planu; zwięzłe przedstawia tekst; doskonali napisany tekst.</p>	<p><b>Komunikacja i język.</b></p> <p><b>Rodzaje komunikatów: słowne i pozajęzykowe, grupowe, masowe, międzyludzkie, oficjalne i nieoficjalne.</b> <b>Akt komunikacji.</b></p> <p><b>Monolog.</b> <b>Dialog.</b> <b>Etykieta językowa (powtórzenie i pogłębienie wiadomości).</b></p>	<p><b>Rodzaje prac.</b> <b>Słuchanie i rozumienie tekstu</b> artystycznego o charakterze narracyjnym, zawierającego opis sytuacji komunikacji, który zawiera dialog (objętość tekstu 600–700 słów, czas czytania 6–7 min). <b>Czytanie:</b> czytanie i rozumienie naukowo-popularnego tekstu. <b>Mówienie:</b> rozgrywanie sytuacyjnej rozmowy (dialogu); układanie dialogu dotyczącego danej sytuacji językowej.</p> <p><b>Pismo:</b> zwięzłe streszczenie tekstu artystycznego o charakterze narracyjnym na podstawie samodzielnie ułożonego planu.</p>
<p>prognozuje treść tekstu na podstawie tytułu; odbiera na słuch budowę tekstu,</p>	<p><b>Tekst.</b> <b>Tytuł i jego funkcja w tekście.</b></p>	<p><b>Rodzaje prac.</b> <b>Słuchanie:</b> słuchanie i</p>

<p>wyróżnia początek, część zasadniczą, zakończenie; określa główną i drugorzędną informację; układa plan. czyta po cichu tekst; układa szczegółowy plan tekstu; znajduje środki spójności zdań i akapitów w tekście; uzasadnia zgodność tytułu tematu lub myśli zasadniczej.</p> <p>układa plan szczegółowy tekstu; dobiera odpowiedni materiał zgodnie z planem; opowiada tekst, zachowując autorskie środki spójności zdań i części tekstu; układa ramowy plan wypowiedzi; dobiera materiał do wypowiedzi z tekstów naukowych i naukowo-popularnych; buduje wypowiedzi w formie monologu, wykorzystując różnorodne środki spójności zdań i części tekstu.</p> <p>określa temat, zasadniczą myśl własnej wypowiedzi oraz adresata wypowiedzi; wybiera odpowiednie środki językowe w celu rozwinięcia treści tekstu; układa wypracowanie w formie opowiadania, zawierające dialogi osób; doskonali tekst napisany.</p>	<p><b>Budowa tekstu.</b></p> <p><b>Plan szczegółowy tekstu.</b></p> <p><b>Środki spójności zdań w akapitach w tekście: powtórzenie, synonimy, antonimy, zaimki, przyimki, spójniki, partykuły, słowa wtrącone, szyk wyrazów, zwroty językowe, intonacje (powtórzenie i pogłębienie wiadomości).</b></p>	<p>rozumienie tekstu naukowo-popularnego (objętość tekstu 500–600 słów, czas słuchania 5–6 min).</p> <p><b>Czytanie:</b> czytanie i rozumienie (po cichu i na głos) tekstów różnych stylów.</p> <p><b>Mówienie:</b> dokładne opowiadanie naukowo-popularnego tekstu; układanie wypowiedzi w formie monologu na temat lingwistyczny.</p> <p><b>Pismo:</b> wypracowanie w formie opowiadanie na podany temat.</p>
<p>określa styl tekstu; rozdziela style w tekście; rozumie faktyczne treści, określa związek przyczynowo-wynikowy w tekście; układa plan szczegółowy wysłuchanego tekstu.</p>	<p><b>Style i rodzaje wypowiedzi.</b></p>	<p><b>Rodzaje prac.</b> Słuchanie i rozumienie tekstów różnego stylu.</p>



<p>orfoepicznie i intonacyjnie prawidłowo czyta tekst; określa właściwości kompozycji i stylu tekstu; znajduje elementy opisu wyglądu zewnętrznego i postępowania człowieka, procesów pracy, rozważania; argumentuje celowość ich użycia w tekście; układa plan szczegółowy przeczytanego tekstu; czyta tekst, określa jego styl; rozumie treści tekstu; wyszukuje w słowniku wyrazy nieznane; znajduje w tekście opis wyglądu zewnętrznego postaci; określa właściwości opisu i jego rolę w tekście; znajduje opis postępowania, określa jego rolę w celu przedstawienia charakteru bohatera; zwraca uwagę na opisy procesu pracy, określa właściwości budowy tego opisu i jego rolę w tekście; znajduje w tekście rozważania, określa ich budowę i cel wykorzystania w tekście; wskazuje na środki spójności zdań i części tekstu. określa styl tekstu, wskazuje na cechy charakterystyczne stylu; znajduje w tekście opis postaci i określa jego strukturę; układa plan szczegółowy; streszcza tekst, wykorzystuje teksty opisu cech wewnętrznych człowieka, zachowuje środki opisowe autora; orientuje się w sytuacji rozmowy, określa adresata; układa i podtrzymuje dialog, wykorzystując elementy opisu</p>	<p><b>Właściwości leksyczne różnych stylów.</b> Styl artystyczny (powtórzenie). Wygląd zewnętrzny człowieka, jego postępowanie, proces pracy. Rozważanie w różnych stylach językowych.</p>	<p><b>Czytanie:</b> głośne czytanie i rozumienie tekstu artystycznego z elementami opisu wyglądu zewnętrznego i postępowania człowieka, procesu pracy, rozważanie;  ciche czytanie i rozumienie tekstów w stylu publicystycznym z elementami opisu wyglądu zewnętrznego człowieka i jego postępowanie, procesu pracy, rozważania.</p> <p><b>Mówienie:</b> wrywkowe streszczenie tekstu (artystycznego lub publicystycznego) o charakterze narracyjnym z elementami opisu wyglądu zewnętrznego człowieka;  układanie dialogu do zaproponowanej sytuacji, wprowadzając elementy opisu zewnętrznego i postępowanie człowieka, procesów pracy i rozważania;</p>
--	--	---

<p>wyglądu zewnętrznego i postępowanie człowieka, procesu pracy, rozważanie; dobiera odpowiednie językowe środki porozumienia zgodnie z sytuacją rozmowy; określa sytuację mówienia adresata, wybiera odpowiedni styl językowy zgodnie z sytuacją; określa zasadniczą myśl rozważania, obmyśla treść wypowiedzi; układa plan szczegółowy własnej wypowiedzi; wybiera środki językowe zgodnie z pomysłem wypowiedzi oraz zgodnie ze stylem języka.</p> <p>określa styl tekstu; znajduje elementy opisu wyglądu; wybiera materiał w celu wyrywkowego streszczenia;</p> <p>układa swój tekst, opis wyglądu człowieka, zachowując autorskie środki językowe; doskonalą swój tekst; określa styl tekstu; znajduje opisy procesów pracy i określa cechy budowy, cel jego użycia; układa swój opis, zachowując autorskie środki językowe; doskonalą swój tekst; określa temat, zasadniczą myśl, styl i rodzaj wypracowania; zbiera i systematyzuje materiał do wypracowania; wybiera środki językowe odpowiednio do tematu, rodzaju, stylu wypowiedzi; buduje własną wypowiedź na podstawie zebranego materiału;</p>		<p>ustne wypracowanie-rozważanie na zadany temat.</p> <p><b>Pismo:</b> wyrywkowe streszczenie tekstu artystycznego o charakterze narracyjnym z elementami opisu wyglądu człowieka.</p> <p>Dokładne streszczenie tekstu (artystycznego lub publicystycznego) z elementami opisu procesu pracy według podanego planu szczegółowego; wypracowanie opisu wyglądu człowieka na podstawie osobistych obserwacji lub na podstawie ilustracji.</p> <p>Budowanie szczegółowego planu własnej wypowiedzi z elementami rozważania.</p> <p>Budowanie szczegółowego planu własnego planu własnej wypowiedzi z elementami rozważania.</p>
---	--	---

<p>doskonali tekst; określa temat, zasadniczą myśl, adresata wypowiedzi; obmyśla przyczynowo-wynikową spójność i zasadniczą treść wypowiedzi; układa plan szczegółowy. tłumaczy z języka ukraińskiego zdania, dialogi, teksty poznanych stylów i typów (w tym z opisami zewnętrznego wyglądu człowieka, procesu pracy, rozważa. uczy się wykonywać streszczenie–tłumaczenie.</p>		<p>Tłumaczenie. Tłumaczy z języka ukraińskiego tekstów, które zawierają opisy zewnętrznego wyglądu człowieka, opisy pracy, rozważania.</p>
<b>II. Wiedza o języku.</b>		
wyznaczy miejsce języka polskiego wśród innych języków słowiańskich.	<b>Miejsce języka polskiego wśród innych języków słowiańskich.</b>	
<b>Powtórzenie i uogólnienie przerobionego materiału</b>		
<p>potrafi stawiać odpowiednie znaki w zdaniu pojedynczym, w mowie niezależnej, rozpoznaje zdania pojedyncze i złożone; układa zdania o różnej budowie; rozdziela samodzielne i niesamodzielne części mowy; potrafi wskazać na sposób tworzenia wyrazów; wykorzystuje części mowy (samodzielne i niesamodzielne) utworzone różnymi sposobami w własnej wypowiedzi.</p>	<p><b>Znaki przestankowe w zdaniu pojedynczym i złożonym.</b> <b>Części mowy.</b> <b>Sposoby tworzenia wyrazów.</b></p>	<p>PRACA W GRUPACH Przebiega ona według następujących zasad: podział klasy na grupy (do 5 osób), wybór lidera, sekretarza, sprawozdawcy i strażnika czasu w grupie, zapoznanie się z instrukcją, opracowanie zadania zgodnie z instrukcją w określonym czasie, prezentacja pracy grupy.</p>
<b>Leksykologia</b>		
<p>charakteryzuje budowę polskiej leksyki; wyróżnia w tekście wyrazy odnoszące się do jednej grupy tematycznej; buduje tematyczne grupy</p>	<p><b>Leksyczne bogactwo języka.</b> <b>Tematyczne grupy wyrazów.</b></p>	<p>DYSKUSJA DYDAKTYCZNA (konferencyjna, okrągłego stołu, panelowa, oceniana, „burza mózgów”,</p>

<p>wyrazów; rozpoznaje zapożyczenia; potrafi odróżnić wyrazy rodzime i zapożyczone; korzysta ze słownika wyrazów obcych i ze słownika etymologicznego; potrafi wykorzystać w wypowiedzi wyrazy zapożyczone; poznaje archaizmy i neologizmy w wypowiedzi; potrafi znaleźć archaizmy w słowniku języka polskiego; określa cel użycia archaizmów i neologizmów w tekście; w razie potrzeby wykorzystuje archaizmy i neologizmy w swej wypowiedzi.</p>	<p><b>Wyrazy rodzime i zapożyczone.</b></p> <p><b>Słownik wyrazów obcych.</b> <b>Słownik etymologiczny.</b></p> <p><b>Archaizmy i neologizmy.</b></p>	<p>metaplan, „śnieżna kula”) - polega na swobodnej wymianie myśli i zdań na dany temat, umożliwia zaprezentowanie swojego stanowiska lub wypracowanie stanowiska wspólnego dla wszystkich. Podstawowe zasady dyskusji to: wprowadzenie do dyskusji, głos w dyskusji (ustny lub pisemny), podsumowanie dyskusji.</p>
<p><b>Morfologia i ortografia</b></p>		
<p>rozpoznaje w zdaniu przysłówki, określa ich cechy gramatyczne, poprawnie stosuje je w mowie; określa grupy przysłówków; umie stopniować regularnie, opisowo przysłówki oraz przysłówki, które stopniują się nieregularnie; rozróżnia przysłówki proste i złożone, pisze je poprawnie; pisze poprawnie przysłówki, umie zastosować poznane reguły pisowni na piśmie; wykorzystuje przysłówki jako środek spójności tekstu.</p>	<p><b>Przysłówek.</b> Przysłówek jako część mowy, jego znaczenie, cechy gramatyczne, rola w zdaniu. Znaczeniowe grupy przysłówków. Stopniowanie przysłówków jakościowych. Sposoby tworzenia przysłówków. Przysłówki proste i złożone. Łączna i oddzielna pisownia przysłówków. Cząstka <b>nie</b> z przysłówkami.</p>	<p><b>BURZA MÓZGÓW</b> - polega na umożliwieniu uczniom szybkiego gromadzenia wielu hipotez rozwiązania problemu. Przebiega w dwóch etapach: pierwszy to zgłaszanie pomysłów bez wstępnej weryfikacji, drugi to analizowanie pomysłów i wybór najlepszego.</p>
<p><b>Związki międzyprzedmiotowe literatura:</b> stosowanie przysłówków jako środka artystycznego w utworach literackich.</p>		
<p>określa cechy gramatyczne imiesłowu przymiotnikowego, rolę jego w zdaniu; umie odróżnić imiesłowu od przymiotników; prawidłowo buduje imiesłowu przymiotnikowe czynne i bierne;</p>	<p><b>Imiesłów przymiotnikowy.</b> Imiesłów przymiotnikowy jako szczególna forma czasownika, jego znaczenie, cechy gramatyczne, rola w zdaniu. Imiesłowu przymiotnikowe</p>	<p><b>METAPLAN</b>, tzw. „cicha dyskusja” - jest to graficzny zapis dyskusji w formie plakatu. Treść dyskusji uwzględnia trzy</p>

<p>tworzy związki wyrazowe z imiesłowami przymiotnikowymi; odmienia poprawnie imiesłowy przymiotnikowe; poprawnie używa rodzaju i form (w liczbie mnogiej) imiesłowów przymiotnikowych; rozpoznaje w zdaniu imiesłowy przymiotnikowe; poprawnie pisze <i>nie</i> z imiesłowem przymiotnikowym; poprawnie stosuje zwroty imiesłowowe; wyodrębnia je w mowie i na piśmie; potrafi wykorzystać synonimię zdań złożonych, zdań pojedynczych ze zwrotami imiesłowowymi.</p>	<p>czynne i bierne. Tworzenie imiesłowów czynnych i biernych. Konstrukcja <i>być</i> + imiesłów przymiotnikowy bierny. Odmiana imiesłowów przymiotnikowych. Formy rodzaju męskoosobowego i niemęskoosobowego imiesłowów przymiotnikowych, wymiana w temacie. Imiesłów przymiotnikowy w roli rzeczownika i przymiotnika. Pisownia cząstki <i>nie</i> z imiesłowami przymiotnikowymi. Zwroty imiesłowowe. Znaki przestankowe przy zwrotach imiesłowowych.</p>	<p>zasadnicze pytania: jak jest?, jak powinno być?, dlaczego nie jest tak, jak powinno być? Na zakończenie formułuje się wnioski końcowe.</p>
<p><b>Związki międzyprzedmiotowe.</b></p> <p><b>Literatura:</b> stosowanie imiesłowów przymiotnikowych jako jednego ze środków obrazowości.</p> <p><b>Historia, geografia, biologia, matematyka, fizyka:</b> stosowanie imiesłowów w tekstach naukowych.</p>		
<p>wyróżnia imiesłów przysłówkowy w zdaniu, określa jego cechy gramatyczne i rolę składniową; umiejętnie wykorzystuje imiesłowy w zdaniu, nie nadużywa ich; zna różnice znaczeniowe i gramatyczne między imiesłowem współczesnym i uprzednim; tworzy imiesłowy; poprawnie pisze końcówki; odpowiednio wymawia formant <i>-lszy</i>; stosuje zwroty imiesłowowe jako środek łączenia zdań;</p>	<p><b>Imiesłów przysłówkowy.</b> Imiesłów przysłówkowy jako nieodmienna forma czasownika. Jego znaczenie, cechy gramatyczne, rola w zdaniu.</p> <p>Imiesłów przysłówkowy współczesny i uprzedni, ich tworzenie, pisownia końcówek imiesłowowych - <i>lszy</i>, <i>-wszy</i>.</p> <p>Zwroty imiesłowowe, znaki</p>	<p>DYSKUSJA PIRAMIDOWA, tzw. „śnieżna kula” - polega na przechodzeniu od pracy indywidualnej, poprzez grupową, do wypracowania stanowiska całego zespołu klasowego; dany problem uczniowie rozważają w pojedynkę, potem w dwójkach, czwórkach,</p>

<p>używa odpowiedniej intonacji i znaków przestankowych przy zwrotach imiesłowowych; stosuje synonimie zdań złożonych i zdań pojedynczych ze zwrotami imiesłowowymi; prawidłowo pisze cząstkę <i>nie</i> z imiesłowami przysłówkowymi.</p>	<p>przestankowe w zdaniu ze zwrotem imiesłowowym. Znaki przestankowe w zdaniu z imiesłowem przysłówkowym.</p> <p><i>Nie</i> z imiesłowami przysłówkowymi.</p>	<p>ósemkach itp. SŁONECZKO - uczniowie otrzymują karteczki, na których zapisują hasła skojarzone z tematem. W grupie układa się słoneczko prowadzące do właściwego tematu lub problemu metodą wizualną.</p>
<p><b>Związki międzyprzedmiotowe.</b></p> <p><b>Literatura:</b> stosowanie imiesłówów przysłówkowych jako jednego ze środków obrazowych w utworach literackich. <b>Historia, geografia, biologia, matematyka:</b> stosowanie imiesłówów przysłówkowych w tekstach naukowych.</p>		
<p>rozpoznaje przyimki, poprawnie je używa i pisze; rozróżnia użycie poszczególnych przyimków w języku polskim i ukraińskim; potrafi prawidłowo pisać przyimki z wyrazami oraz przyimki złożone; odróżnia w zdaniu przyimek od przysłówka; poprawnie pisze przedrostki i przyimki.</p>	<p><b>Przyimek.</b>  Przyimki jako wyrazy pomocnicze.  Przyimki jako środki łączenia wyrazów.  Wieloznaczność przyimków (użycie z jednym lub kilkoma przypadkami).  Przyimki proste i złożone.  Pisownia przyimków.  Przysłówki w roli przyimka.  Różnica między przyimkami i przedrostkami (powtórzenie).  Ich pisownia.</p>	<p>MAPA MENTALNA (mapa mózgu) - to opracowanie problemu poprzez wykonanie rysunków, obrazów, symboli i haseł. Umożliwia porządkowanie zagadnień i tworzenie łańcuchów ilustrujących wzajemne związki i zależności w następujący sposób: na środku kartki rysuje się owal, w który wpisuje się propozycje lub problem główny.</p>
<p>rozróżnia spójniki w zdaniu; wykorzystuje spójniki do spójności zdań w tekście; umie postawić odpowiednie znaki przestankowe w zdaniach ze spójnikami; stosuje spójniki z uwzględnieniem ich zabarwienia</p>	<p><b>Spójnik.</b>  Spójniki jako wyrazy pomocnicze.  Spójniki współrzędności i podrzędności.  Stosowanie spójników współrzędności w zdaniu pojedynczym i w zdaniu</p>	<p>AKTYWNY OPIS (porównujący, klasyfikujący, uzasadniający, wyjaśniający) - polega na opisywaniu faktów, zjawisk, obiektów</p>

stylistycznego; używa spójniki–synonimy.	złożonym. Spójniki podrzędności. Znaki przestankowe w zdaniach ze spójnikami.	lub osób na podstawie różnych źródeł informacji, co łączy się z pokazem tekstu lub filmu, fotografii, obrazu, tabeli.
<b>Związki międzyprzedmiotowe.</b>		
<b>Historia, geografia, biologia, fizyka, matematyka:</b> użycie spójników w tekstach naukowych.		
rozpoznaje partykuły w tekście; wyraziście czyta zdania z partykułami; stosuje partykuły jako środek wzbogacenia mowy; poprawnie pisze partykuły; umie zastosować odpowiednio regułę dotyczącą pisowni partykuł.	<b>Partykuła.</b> Partykuły jako wyrazy pomocnicze. Rola partykuły w wyrażeniu, celu wypowiedzi. Rodzaje partykuł. Partykuły formotwórcze, przeczące i modalne. Łączna i rozdzielna pisownia partykuł. Pisownia partykuły <i>by</i> (powtórzenie). Pisownia partykuły <i>nie z</i> różnymi częściami mowy (uogólnienie).	<b>DRZEWKO DECYZYJNE</b> - ilustruje związki między wariantami rozwiązań oraz konsekwencje wyboru określonego rozwiązania. Uczniowie uzupełniają rysunek drzewa, wpisując odpowiednie hasła, określają cele i wartości związane z tą decyzją
<b>Związki międzyprzedmiotowe.</b>		
<b>Literatura:</b> wykorzystanie partykuł (modalnych) jako stylistycznego środka.		
poprawnie pisze wykrzykniki i stawia odpowiednio znaki przestankowe; wyraziście czyta tekst z wykrzyknikami; motywuje odpowiednie znaki przestankowe przy wykrzyknikach.	<b>Wykrzyknik.</b> Wykrzyknik jako część mowy. Pisownia wykrzykników. Przecinek i znak wykrzyknika przy wykrzyknikach.	<b>PIRAMIDA PRIORYTETÓW</b> - polega na ułożeniu listy priorytetów (wartości) i ich hierarchizacji wg ustalonych kryteriów (ważności, wielkości) od najważniejszego do najmniej ważnego.
<b>Związki międzyprzedmiotowe.</b>		
<b>Literatura:</b> stosowanie wykrzykników jako środka wyrazistości w utworach literackich.		
<b>Uogólnienie i powtórzenie materiału w końcu roku szkolnego</b>		

### III. SPOŁECZNO-KULTUROWA ŚCIEŻKA TREŚCIOWA

#### **Zagadnienia**

Ukraina i Polska – państwa europejskie ze swoimi dawnymi tradycjami.  
Państwowe i ludowe święta w Ukrainie i w Polsce.  
Polskie regionalne stroje ludowe. Ludowe rzemiosła.  
Oświata. Nauka. Kultura. Literatura. Sztuka.  
Ogólnoludzkie wartości moralne.  
Świat duchowy człowieka. Dążenie do samodoskonalenia fizycznego i duchowego.  
Umiejętność nawiązywania stosunków koleżeńskich.  
Materialna kultura społeczeństwa.  
Człowiek w świecie rzeczy. Sprzęty, które otaczają nas na codzień.  
Różnorodność zawodów.  
Odkrycia. Poszukiwania. Wynalazki.  
Harmonia w przyrodzie. Zagadki przyrody, przyczyny różnych zjawisk przyrodniczych.  
Wzajemna zależność człowieka i przyrody.  
Problemy ekologii.

#### **Uczeń/uczennica:**

przestrzega zasad etykiety językowej wśród rówieśników;  
realizuje najważniejsze funkcje językowe wykorzystując zasoby językowe oraz paralingwistyczne (gest, mimikę, pozę...);  
dostrzega w kulturze obu narodów najważniejsze różnice oraz cechy wspólne w zachowaniu, przyzwyczajeniach, uwzględnia je w swoim zachowaniu;  
przestrzega najważniejszych zasad zachowania w społeczeństwie.

### IV. PRAKTYCZNA ŚCIEŻKA TREŚCIOWA

#### **Uczeń/uczennica:**

wyznacza strategię własnej działalności poznawczej;  
planuje podstawowe etapy w osiągnięciu celu, kontroluje przebieg, wyznacza i wykorzystuje najbardziej racjonalne sposoby rozwiązania zadania;  
potrafi dokonać analizę i syntezę, wnioskować, porównywać zjawiska językowe;  
konkretyzuje, umie robić wnioski (w tym analogiczne);  
orientuje się w systemie pojęć;  
systematyzuje i uogólnia materiał nauczania;  
argumentuje, potwierdza tezę lub zaprzecza ją;  
kontroluje i ocenia jakość wykonania zadania;  
umie pracować samodzielnie, współpracuje w parze oraz w grupie;  
utrzymuje zadane tempo pracy;  
systematycznie korzysta ze źródeł;  
stosuje zasady korzystania z zasobów bibliotecznych;  
samodzielnie wybiera i czyta książki odpowiednie do wieku, czasopisma, gazety itd.;  
jest otwarty na nowe doświadczenia;  
wyrabia nawyki.



## KLASA 8

70 godzin, 2 godziny tygodniowo  
(2 godziny rezerwowe)

Osiągnięcia uczniów w nauce	Treść materiału nauczania	Proponowane metody i techniki pracy
<b>I. Kształcenie językowe</b>		
<p>odbiera faktyczną treść tekstu; rozróżnia język literacki i nieliteracki; uzasadnia zgodność tekstu z normą języka literackiego, znajduje odchylenia od normy; zapisuje podstawowe wyrazy w trakcie słuchania.</p> <p>rozumie treść faktyczną; wyróżnia tematyczne zdania w akapicie; znajduje zasadnicze i drugorzędne informacje w tekście; układa plan z cytatów do czytanego tekstu; wykonuje notatki dotyczące tematu; uzasadnia zgodność tekstu z normą języka literackiego.</p> <p>orientuje się w sytuacji komunikacji; dobiera środki językowe, pomocne w prowadzeniu dialogu; prowadzi spontaniczny dialog, operuje wiadomościami o kulturze rozmowy (komunikacji językowej); dobiera środki językowe stosownie do celu wypowiedzi; układa plan szczegółowy i systematyzuje wybrany materiał; buduje ustną informację zgodnie z normami języka literackiego, wykorzystuje</p>	<p><b>Komunikacja językowa. Normy komunikacji językowej. Przygotowana i spontaniczna wypowiedź. Wypowiedź literacka i nieliteracka.</b></p>	<p><b>Rodzaje prac.</b></p> <p><b>Słuchanie:</b> słuchanie i rozumienie naukowo-popularnych tekstów o kulturze komunikacji (600–700 wyrazów, czas 6–7 min).</p> <p><b>Czytanie:</b> ciche czytanie i rozumienie naukowo-popularnych tekstów o kulturze komunikacji językowej.</p> <p><b>Mówienie:</b> układa dialog o kulturze komunikacji językowej. Ustna informacja o języku i kulturze wypowiedzi (o normach języka literackiego, o regułach komunikacji językowej), stosując elementy porównania i uogólnienie.</p> <p><b>Pismo:</b> krótkie streszczenie naukowo-popularnego tekstu o kulturze języka i komunikacji językowej na podstawie samodzielnie ułożonego szczegółowego planu.</p>

<p>notatki, stosuje cytaty. określa zasadniczą i drugorzędną informację; układa plan szczegółowy krótkiego streszczenia; wybiera z tekstu materiał zgodnie z planem.</p>		
<p>krótko przedstawia tekst prognozuje treść tekstu na podstawie tytułu; formułuje temat i podstawową myśl tekstu; odbiera na słuch strukturę tekstu, wyróżnia początek, część zasadniczą, zakończenie.</p> <p>czyta, przestrzegając normy intonacyjne; rozumie treść tekstu; określa granice początku, części zasadniczej, zakończenia; określa rodzaj początku, sposoby rozwijania treści i rodzaje spójności zdań w tekście.</p> <p>określa temat i zasadniczą myśl tekstu; odnajduje granice między początkiem, zasadniczą częścią i zakończeniem; zachowuje autorskie sposoby przekazania treści.</p> <p>określa temat, zasadniczą myśl tekstu; układa ramowy plan tekstu; dokładnie streszcza treść tekstu, zachowując postać początku, autorskie sposoby rozwijania treści i nadaje spójności zdań w tekście; doskonali to, co napisał.</p>	<p><b>Tekst i jego cechy.</b> <b>Wymagania dotyczące początku.</b> <b>Rodzaje spójności zdań w tekście: łańcuchowa, równoległa, mieszana (powtórzenie i pogłębienie wiadomości).</b></p>	<p><b>Rodzaje prac.</b> <b>Słuchanie:</b> słuchanie i rozumienie tekstów różnego stylu i gatunku.</p> <p><b>Czytanie:</b> czytanie (głośne) i rozumienie tekstów różnego stylu i gatunku.</p> <p><b>Mówienie:</b> dokładne słuchanie tekstu o charakterze opowiadania.</p> <p><b>Pismo:</b> dokładnie przekazuje tekst o charakterze opowiadania.</p>
<p>określa temat i zasadniczą</p>	<p><b>Typy wypowiedzi.</b></p>	<p><b>Rodzaje prac.</b></p>

<p>myśl tekstu; odbiera słuchowo strukturę tekstu, znajduje elementy opisu miejscowości, zabytków historii i kultury; ugruntowuje ich rolę dla przedstawienia autorskiego pomysłu.</p> <p>rozumie treść tekstu i wyróżnia w nim elementy opisu miejscowości, zabytków historii i kultury, analizuje ich kompozycję i treść; uzasadnia rolę elementów opisu miejscowości, zabytków historycznych i kulturalnych w celu ujęcia tematu i jego myśli głównej.</p> <p>orientuje się w sytuacji mówienia; wybiera niezbędne elementy treściowe; prowadzi dialog, przestrzegając normy komunikacji językowej; taktownie wypytuje rozmówcę, wykorzystując synonimiczne środki zbioru informacji; wyróżnia w tekście mikroelementy opisu; dokładnie streszcza je, zachowując kompozycyjną strukturę; tworzy całościowy tekst, zachowując styl i autorskie środki wyrazistości; dobiera odpowiedni materiał; tworzy tekst, odpowiadający kompozycji opowiadania; włącza elementy opisu miejscowości, zabytków historii i kultury, podkreślając pomysł autorski;</p>	<p><b>Budowa opisu miejscowości, zabytków historii i kultury.</b></p> <p><b>Opowiadanie na podstawie usłyszanego opowiadania lub na podstawie własnego doświadczenia.</b></p>	<p><b>Słuchanie:</b> słuchanie i rozumienie tekstów różnych stylów z elementami opisu miejscowości, zabytków historycznych i kulturalnych.</p> <p><b>Czytanie:</b> czytanie i rozumienie (ciche i głośne) tekstów różnego stylu z elementami opisu miejscowości, pamiątek historycznych i kulturalnych.</p> <p><b>Mówienie:</b> układanie dialogu (dialog-wywiad), który posiada repliki z elementami opisu miejscowości, zabytków historycznych i kulturalnych.</p> <p>Wyrywkowe streszczenie narracyjnego tekstu z elementami opisu miejscowości oraz zabytków historii i kultury.</p> <p>Ustne wypracowane opowiadanie z elementami opisu miejscowości zabytków historii i kultury.</p> <p><b>Pismo:</b> wyrywkowe streszczenie tekstów o charakterze opowiadania z elementami opisu miejscowości, zabytków historii i kultury.</p>
---	---	--

<p>prognozuje styl i mikrotematy na podstawie tytułu.</p> <p>analizuje kompozycję i określa typowe elementy treści, które zawierają opis miejscowości zabytków kultury i historii, zastanawia się nad ich rolą; wybiera niezbędne mikrotematy w celu wykonania wrywkowego streszczenia;</p> <p>buduje tekst, zachowując styl głównego tekstu;</p> <p>gromadzi materiał dla opowiadania w rodzaju opisu miejscowości, zabytków historii i kultury, dla dialogu, wywiadu itp.;</p> <p>buduje obramowanie opowiadania;</p> <p>systematyzuje materiał;</p> <p>redaguje brulion;</p> <p>buduje tekst-opowiadanie z obramowaniem.</p>		<p>Wypracowanie-opowiadanie z obramowaniem z elementami opisu miejscowości, zabytków historii i kultury.</p>
<p>prognozuje treść na podstawie tytułu;</p> <p>formułuje temat i główną myśl tekstu;</p> <p>słuchowo odbiera strukturę tekstu, początek, główną część, zakończenie;</p> <p>określa rodzaj początku i uzasadnia jego zgodność z pomysłem autora.</p> <p>czyta zgodnie z normami intonacyjnymi;</p> <p>rozumie treść faktyczną tekstu;</p> <p>określa granice początku, części zasadniczej, zakończenia;</p> <p>określa rodzaj początku, sposoby rozwoju treści i rodzaje spójności zdań w tekście;</p>	<p><b>Style.</b></p> <p><b>Pomyłki stylistyczne.</b></p> <p><b>Styl publicystyczny: sfera wykorzystania, funkcja, tematyka, adresat.</b></p>	<p><b>Rodzaje prac.</b></p> <p><b>Słuchanie:</b> słuchanie i rozumienie tekstów publicystycznych na tematy moralno-etyczne (600–700 słów, czas słuchania 6–7 min).</p> <p><b>Czytanie:</b> czytanie i rozumienie (na głos) tekstów publicystycznych na tematy moralno-etyczne.</p> <p><b>Mówienie:</b> układanie dialogu z elementami rozważania i</p>

<p>odnajduje leksyczne i syntaktyczne środki wyrazistości.</p> <p>określa sytuację mówienia; rozmawia, rozważając tematy moralno-etyczne; ocenia wypowiedzi, szanując współrozmówcę; wykorzystuje środki publicystycznego języka w celu wpływu na współrozmówcę; określa temat, główną myśl wypowiedzi własnej i wypowiedzi adresata; układa plan szczegółowy; buduje publicystyczny tekst-rozważanie odpowiednio do planu, umiejętnie dobiera początek, wykorzystuje różne środki rozwijania treści i różne środki spójności zdań w tekście</p> <p>określa temat, podstawową myśl i postawę autora; układa plan szczegółowy i wybiera ważną informację z tekstu zgodnie z planem; zwięźle przekazuje zasadniczą treść tekstu, zgodnie z postawą autora;</p> <p>doskonali napisany tekst, poprawia błędy stylistyczne; określa temat, główną myśl własnej wypowiedzi i jej adresata; umiejętnie dobiera początek oraz środki językowe w stylu publicystycznym; układa plan szczegółowy własnej wypowiedzi; układa tekst-rozważanie w stylu publicystycznym, dobiera przekonujące argumenty w celu uzasadnienia swego zdania;</p>	<p><b>Językowe właściwości stylu publicystycznego, rodzaje wywiadów.</b></p>	<p>oceny na tematy moralno-etyczne.</p> <p>Ustne wypracowanie-rozważanie na temat moralno-etyczny w stylu publicystycznym na podstawie planu szczegółowego.</p> <p><b>Pismo:</b> zwięźła treść tekstu publicystycznego stylu na temat moralno-etyczny.</p> <p>Wypracowanie-rozważanie na tematy moralno-etyczne w stylu publicystycznym na podstawie planu złożonego.</p> <p>Tłumaczenie tekstów z języka ukraińskiego na polski z elementami opisu miejscowości, zabytków historii i kultury</p>
--	--	---

doskonali tekst, znajduje i poprawia w nim pomyłki, które przeszkadzają w stylistycznej spójności tekstu. tłumaczy teksty z elementami opisu miejscowości, zabytków historii i kultury.		
<b>II. Wiedza o języku.</b>		
rozpoznaje części mowy, nazywa ich cechy gramatyczne; umiejętnie wykorzystuje różnorodne części mowy w własnych wypowiedziach; określa rolę części mowy i celowość ich wykorzystania w tekstach różnego stylu.	<b>Wstęp</b> Rozwojowy charakter języka. <b>Powtórzenie</b> Części mowy (samodzielne i niesamodzielne), ich znaczenie i cechy gramatyczne.	PIRAMIDA PRIORYTETÓW Polega na ułożeniu listy priorytetów (wartości) i ich hierarchizacji wg ustalonych kryteriów (ważności, wielkości itp.) od najważniejszego do najmniej ważnego.
<b>Leksykologia. Frazeologia</b>		
znajduje w tekście wyrazy o ograniczonym zasięgu (profesjonalizmy, dialektyzmy, terminy) i uzasadnia celowość ich wykorzystania; poprawnie i umiejętnie wykorzystuje wyrazy w swoich wypowiedziach o ograniczonym zasięgu.	<b>Wyrazy powszechnie używane i wyrazy o ograniczonym zasięgu.</b>	PRACA W GRUPACH - przebiega ona według następujących zasad: podział klasy na grupy (do 5 osób), wybór lidera, sekretarza, przewodzący i strażnika czasu w grupie, zapoznanie się z instrukcją, opracowanie zadania zgodnie z instrukcją w określonym czasie, prezentacja pracy grupy.
rozpoznaje terminy; układa tematyczne grupy terminów.	<b>Terminy. Tematyczne grupy terminów.</b>	Metody praktyczne (pokaz; ćwiczenia przedmiotowe; metoda projektów; metoda przewodniego tekstu).
tłumaczy znaczenie najczęściej używanych frazeologizmów.	<b>Frazeologizmy</b> (uzupełnienie zapasu frazeologizmów.	DYSKUSJA DYDAKTYCZNA (konferencyjna, okrągłego stołu, panelowa, oceniana, „burza mózgów”, metaplan, „śnieżna kula” itp.)
<b>Związki międzyprzedmiotowe.</b>		

Wyrazy frazeologiczne w literaturze pięknej, terminy ( <b>literatura, historia, matematyka, geografia</b> i in.).		
<b>Składnia i interpunkcja.</b>		
znajduje główny i zależny wyraz w związku wyrazowym; poprawnie buduje i używa w mowie związki wyrazowe, zwraca uwagę na różnice zachodzące przy budowie związków wyrazowych w języku polskim i ukraińskim; używa związki wyrazowe o znaczeniu synonimicznym. rozróżnia zasadnicze rodzaje zdań pojedynczych (ze względu na cel wypowiedzi i zabarwienie emocjonalne); poprawnie buduje i używa zasadnicze rodzaje wypowiedzi pojedynczych; poprawnie buduje różne rodzaje zdań zgodnie z celem ich wypowiedzi oraz poprawnie używa zdanie wykrzyknikowe, przekazujące różne emocjonalne zabarwienia; wykorzystuje akcent logiczny i szyk wyrazów w celu podkreślenia wyrazistości wypowiedzi; używa pytania retoryczne i formy pytanie-odpowiedź jako środek wyrazistości językowej.	<p><b>Związki wyrazowe. Wypowiedzenie.</b> Pojęcie o składni i interpunkcji. Wypowiedzenie. Związki wyrazowe, ich rola w języku. Budowa związków wyrazowych (powtórzenie i uzupełnienie wiadomości). Rodzaje związków wyrazowych w zdaniu.</p> <p><b>Zdanie.</b> Jego rola w języku. Rodzaje zdań ze względu na cel wypowiedzi i na emocjonalne zabarwienie.</p> <p><b>Pytania retoryczne.</b> Wypowiedzi pełne i niepełne, pojedyncze i złożone.</p> <p><b>Szyk wyrazów w zdaniu.</b> Akcent logiczny w zdaniu (powtórzenie i uzupełnienie wiadomości).</p> <p><b>Interpunkcja.</b> Znaki przestankowe na końcu wypowiedzi.</p>	<p>DRAMA (stop-klatka, rzeźba, rozmowa, wywiad- w roli i poza rolą, etiuda pantomimiczna, scenka improwizowana, ćwiczenia głosowe itp.)</p> <p>AKTYWNY OPIS (porównujący, klasyfikujący, uzasadniający, wyjaśniający).</p> <p>SYMULACJA DECYZYJNA (drzewko decyzyjne, rybi szkielet, priorytetów, piramida, róża diagnostyczna).</p>
<b>Związki międzyprzedmiotowe:</b> inwersja w utworach artystycznych ( <b>literatura</b> ).		
<b>Zdania pojedyncze.</b> <b>Główne i drugorzędne człony zdania</b>		
rozróżnia główne i drugorzędne człony zdania; poznaje podmiot i orzeczenie, wyrażone różnymi sposobami; buduje i poprawnie	<p><b>Główne człony zdania: podmiot i orzeczenie.</b> Sposoby wyrażenia podmiotu i orzeczenia. Podmioty szeregowy,</p>	<p>DYSKUSJA DYDAKTYCZNA polega na swobodnej wymianie myśli i zdań na dany temat, umożliwia</p>

<p>wykorzystuje zdania, w których główne człony zdania są wyrażone za pomocą różnych sposobów; poprawnie używa formy czasownika jako orzeczenia w różnych czasach i trybach; umie uzgodnić podmiot z orzeczeniem; znajduje podmiot w zdaniu i określa, jak jest on wyrażony; potrafi znaleźć i poprawić błędy między uzgodnieniem podmiotu i orzeczeniem, szczególnie przez wykorzystaniu podmiotu logicznego oraz podmiotu wyrażonego kilkoma wyrazami.</p> <p>znajduje drugorzędne człony zdania; buduje zdania, w których używa drugorzędne człony zdania wyrażone różnymi sposobami; używa przydawki i zwroty porównawcze dla podkreślenia wyrazistości języka; uzasadnia użycie przydawki względem określanego rzeczownika; umiejętnie stosuje dopełnienie przy czasowniku oraz przy przeczeniu; przekształca zdanie z przydawką rozwiniętą na zdanie złożone.</p>	<p>podmiot domyślny. <b>Orzeczenie proste i złożone</b> (czasownikowe i imienne). <b>Punktuacja</b> myślnik przy orzeczeniu imiennym.</p> <p><b>Drugorzędne człony zdania: przydawka, okolicznik, dopełnienie</b> (powtórzenie i uzupełnienie wiadomości). <b>Dopowiedzenie jako rodzaj przydawki.</b> <b>Rodzaje okoliczników.</b> <b>Porównanie.</b> <b>Punktuacja:</b> znaki przestankowe przy dopowiedzeniu.</p>	<p>zaprezentowanie swojego stanowiska lub wypracowanie stanowiska wspólnego dla wszystkich. Podstawowe zasady dyskusji, to: wprowadzenie do dyskusji, głos w dyskusji (ustny lub pisemny), podsumowanie dyskusji.</p> <p><b>BURZA MÓZGÓW</b> Polega na umożliwieniu uczniom szybkiego gromadzenia wielu hipotez rozwiązania problemu. Przebiega w dwóch etapach: pierwszy to zgłaszanie pomysłów bez wstępnej weryfikacji, drugi to analizowanie pomysłów i wybór najlepszego.</p>
<p><b>Związki międzyprzedmiotowe:</b> epitet i porównanie jako środki artystyczne (<b>literatura</b>).</p>		
<p><b>Zdanie bezpodmiotowe. Równoważniki zdań</b></p>		
<p>umie znaleźć w tekście zdanie bezpodmiotowe, określa jego użyteczność; umie znaleźć równoważnik zdania;</p>	<p><b>Zdania bezpodmiotowe. Równoważniki zdania.</b> Sposoby wyrażania głównych członów zdania w zdaniach</p>	<p><b>METAPLAN</b> tzw. „cicha dyskusja” Jest to graficzny zapis dyskusji w formie plakatu. Treść dyskusji</p>



<p>buduje i używa poprawnie zdania bezpodmiotowe i równoważniki zdań; wie, na czym polega różnica między zdaniem bezpodmiotowym i równoważnikiem zdania w języku polskim i ukraińskim; wykorzystuje je w opisach dla określenia miejsca i czasu; wymienia zdania bezpodmiotowe na podmiotowe i na odwrót; umie zamienić równoważnik zdania na zdanie i na odwrót. rozpoznaje zdania niepełne; dotrzymuje się odpowiedniej intonacji; poprawnie wykorzystuje urwane i niepełne zdania w dialogu oraz w zdaniach złożonych.</p>	<p>bezpodmiotowych i w równoważnikach zdań.</p> <p>Zdania niepełne i urwane, ich rola w języku.</p>	<p>uwzględnia trzy zasadnicze pytania: jak jest?, jak powinno być?, dlaczego nie jest tak, jak powinno być? Na zakończenie formułuje się wnioski końcowe.</p>
<p><b>Związki międzyprzedmiotowe:</b> zdania niepełne jako środki językowe w utworach artystycznych (<b>literatura</b>).</p>		
<p><b>Zdania z jednorodnymi członami</b></p>		
<p>znajduje jednorodne człony zdania; rozpoznaje jednorodne i niejednorodne przydawki; przestrzega norm intonacyjnych przy jednorodnych członach; określa rodzaj połączenia jednorodnych członów zdania (spójnikowy, bezspójnikowy); buduje zdanie z jednorodnymi członami; stawia odpowiednie znaki punktuacyjne.</p>	<p><b>Jednorodne człony zdania.</b> <b>Ich rola w zdaniu, sposoby połączenia</b> (powtórzenie i uzupełnienie).</p> <p><b>Jednorodne i niejednorodne przydawki.</b> <b>Punktuacja:</b> znaki przestankowe przy jednorodnych członach zdania.</p>	<p>DYSKUSJA PIRAMIDOWA, tzw. śnieżna kula. Polega na przechodzeniu od pracy indywidualnej poprzez grupową do wypracowania stanowiska całego zespołu klasowego; dany problem uczniowie rozważają w pojedynkę, potem w dwójkach, czwórkach, ósemkach itp.</p>
<p>odszukuje wyrazy uogólniające przy jednorodnych członach; używa poprawną intonację przy wyrazach uogólniających w zdaniach z jednorodnymi członami;</p>	<p><b>Wyrazy uogólniające w zdaniach z jednorodnymi członami.</b> <b>Punktuacja:</b> dwukropek i myślnik przy wyrazach uogólniających w</p>	<p>SŁONECZKO Uczniowie otrzymują karteczki, na których zapisują hasła skojarzone z tematem. W grupie układa się słoneczko, którego promykami są</p>

<p>buduje zdania z wyrazami uogólniającymi przy jednorodnych członach zdania;  umiejętnie wykorzystuje takie zdania w swoich wypowiedziach;  poprawnie stawia znaki przestankowe przy wyrazach uogólniających w zdaniach z jednorodnymi członami.</p>	<p>zdaniach z jednorodnymi członami</p>	<p>karteczki z tymi samymi hasłami.</p>
<p style="text-align: center;"><b>Związki międzyprzedmiotowe:</b>  wykorzystanie zdań z jednorodnymi członami jako środka artystycznego (<b>literatura</b>).</p>		
<p style="text-align: center;"><b>Wyrazy poza zdaniem: wołacz, wykrzykniki, wyrazy i zdania wtrącone</b></p>		
<p>znajduje w tekście wołacz;  intonacyjnie poprawnie czyta tekst z wołaczem;  używa w zdaniach wołacza, aby zwrócić uwagę czytelnika czy współ rozmówcy;  potrafi użyć odpowiednich znaków przestankowych przy wołaczu;  potrafi odróżnić wołacz od podmiotu  znajduje w tekście zdania i wyrazy wtrącone, określa ich znaczenie i cel wykorzystania;  intonacyjnie prawidłowo używa zdań i wyrazów wtrąconych;  buduje wypowiedzi ze zdaniami i wyrazami wtrąconymi;  wykorzystuje synonimię wyrazów wtrąconych;  poprawnie wykorzystuje wyrazy wtrącone w tekście, w tym również jako środków spójności zdań;  poprawnie stawia znaki przestankowe (przecinki, myślniki, nawiasy) przy zdaniach i wyrazach wtrąconych</p>	<p><b>Wołacz, jego rola w zdaniu</b> (powtórzenie i uzupełnienie wiadomości).  <b>Rozwinięty wołacz.</b>  <b>Punktuacja:</b> znaki przestankowe przy wołaczu.</p> <p><b>Wyrazy i zdanie wtrącone, ich rola w języku.</b>  <b>Punktuacja:</b> znaki przestankowe przy wyrazach i zdaniach wtrąconych.</p>	<p><b>MAPA MENTALNA</b> (mapa mózgu) Jest to opracowanie problemu poprzez wykonanie rysunków, obrazów, symboli i haseł.</p> <p><b>DEBATA</b> Polega na zbieraniu argumentów za i przeciw w dwóch grupach oraz wytypowaniu rzeczników i sekundantów, którzy starają się obalić argumenty rzecznika przeciwnej grupy. Debata kończy głosowanie publiczności.</p> <p><b>GRA DYDAKTYCZNA</b> polega na tym, że nauczyciel przedstawia cele i regulamin gry, a uczniowie rywalizują ze sobą, przestrzegając</p>

<p>znajduje wykrzyknik w tekście, uzasadnia cel jego użycia; poprawnie intonacyjnie czyta zdania z wykrzyknikiem; układa (w miarę potrzeby) zdania z wykrzyknikiem; potrafi postawić odpowiednie znaki przestankowe w zdaniu z wykrzyknikiem.</p>	<p><b>Wykrzyknik, jego rola w zdaniu.</b> <b>Punktuacja:</b> przecinek, znak wykrzyknikowy przy wykrzyknikach.</p>	<p>reguł. Należą tu inscenizacje, ćwiczenia quizowo-turniejowe, planszowe, sytuacyjne, symulacyjne.</p>
<p style="text-align: center;"><b>Związki międzyprzedmiotowe:</b> wykorzystanie zdań wtrąconych w tekstach naukowych (<b>fizyka, geografia</b> itp.), użycie wołacza i wykrzyknika w tekstach artystycznych (<b>literatura</b>).</p>		
<p style="text-align: center;"><b>Mowa zależna i niezależna. Dialog</b></p>		
<p>odnajduje słowa autora i mowę niezależną w tekście; buduje zdanie z mową niezależną, wykorzystuje czasowniki synonimy wprowadzające mowę niezależną; poprawnie czyta tekst z mową niezależną; zamienia mowę niezależną na zależną; poprawnie wykorzystuje w wypowiedziach zdania z mową niezależną oraz zdania z mową zależną; rozpoznaje dialog, czyta go wyraziście; buduje tekst z dialogiem; poprawnie stawia znaki przestankowe w tekście z mową niezależną i z dialogiem; używa formy grzecznościowe w dialogu.</p> <p>znajduje cytaty w tekście i objaśnia cel ich użycia; poprawnie i umiejętnie wykorzystuje cytaty w wypowiedzi w tym, aby potwierdzić i wyjaśnić swoje</p>	<p><b>Mowa zależna i niezależna</b> (powtórzenie i pogłębienie wiadomości). <b>Dialog.</b> <b>Punktuacja:</b> znaki przestankowe przy mowie niezależnej i dialogu.</p> <p><b>Cytaty jako środek przekazu mowy niezależnej.</b> <b>Punktuacja:</b> znaki przestankowe przy cytatach.</p>	<p>STUDIUM PRZYPADKU. Jest to analiza przypadku (zjawiska) rzeczywistego lub hipotetycznego poprzez przedstawienie elementów charakterystycznych dla niego i czynników wpływających na jego przebieg. Uczniowie rozważają skutki pozytywne i negatywne zaproponowanych rozwiązań i wybierają najlepsze propozycje.</p> <p>SYMULACJA DECYZYJNA. Polega ona na graficznym przedstawieniu procesu podejmowania decyzji</p>

zdania, wykorzystuje różne sposoby ich wprowadzenie; potrafi wprowadzić do wypowiedzi fragment cytaty, stosując przy tym odpowiednie znaki przestankowe.		dotyczącej rozważanego zagadnienia.
<b>Związki międzyprzedmiotowe:</b>		
wypowiedzi bohaterów w dialogu i słowa autora (literatura), wykorzystanie cytatów w tekstach stylu naukowego (historia i in.)		
<b>Lekcje uogólniające</b>		

### III. SPOŁECZNO-KULTUROWA ŚCIEŻKA TREŚCIOWA

#### **Zagadnienia**

Rola języka w kształtowaniu i zachowaniu kultury narodowej.

Obrazy z przeszłości Polski i Ukrainy.

Zabytki kultury materialnej i duchowej Polski i Ukrainy.

Wkład Polski i Ukrainy w kulturę europejską i światową.

Sylwetki słynnych postaci w dziejach Polski i Ukrainy.

Piękno wewnętrzne i zewnętrzne człowieka.

Wspólne problemy ekologiczne Polski i Ukrainy.

Zapobieganie katastrofom ekologicznym.

Nauka i technika w rozwoju cywilizacyjnym. Ważniejsze osiągnięcia techniczne.

Zainteresowania współczesnej młodzieży.

Tradycje rodzinne. Wizerunek rodziny na tle tradycji, świąt.

#### **Uczeń:**

potrafi skutecznie nawiązywać i podtrzymywać kontakty międzyludzkie uwzględnieniem zasad etyki mowy i etykiety języka, ceni ideę porozumienia i tolerancji jako najważniejszą w kształtowaniu stosunków między ludźmi.

rozpoznaje i docenia rolę podstawowych wartości w życiu człowieka,

dostrzega w kulturze obu narodów to, co różne, i to, co wspólne,

jest dumny z dziedzictwa kultury polskiej, ukraińskiej, europejskiej.

### IV. PRAKTYCZNA ŚCIEŻKA TREŚCIOWA

#### **Uczeń:**

wyznacza strategię własnej działalności poznawczej; jej strukturę;

wykorzystuje najbardziej racjonalne sposoby osiągnięcia celu;

potrafi dokonać analizy i syntezy materiału, argumentować, wyciągać wnioski. Zna podstawowe techniki pracy umysłowej.

dostrzega związki międzyprzedmiotowe;

wyrabia nawyki samokształcenia,

stosuje zasady korzystania z zasobów bibliotecznych, wyszukuje w bibliotece źródła potrzebnych mu informacji;  
udoskonala umiejętności samodzielnego docierania do informacji w książkach, prasie, mediach elektronicznych oraz w wypowiedziach ustnych;  
korzysta ze słownika: języka polskiego, poprawnej polszczyzny, frazeologicznego i in. w formie książkowej i elektronicznej;  
potrafi odróżnić informacje ważne od informacji drugorzędnych.

**KLASA 9**

70 godzin, 2 godziny tygodniowo  
(2 godziny rezerwowe)

Osiągnięcia uczniów w nauce	Treść materiału nauczania	Proponowane metody i techniki pracy
<b>I. Kształcenie językowe</b>		
<p>rozumie treść tekstu, wyróżnia mikrotematy; buduje pytanie do tekstu; ocenia tekst; określa zasadnicze funkcje komunikacji zapisane w tekście</p> <p>czyta i rozumie tekst, podaje temat, zasadniczą myśl, wyróżnia mikrotematy; krytycznie ocenia treść tekstu; określa funkcje komunikacji, właściwości narodowościowe.</p> <p>orientuje się w sytuacji komunikacyjnej; rozpoczyna dialog, zdobywa informacje, w replikach przekazuje zrozumienie swego współrozmówcy; wykorzystuje środki językowe, podkreślające rozmowę bezkonfliktową; przedstawia swoje argumenty i uwzględnia argumenty partnera; wykorzystuje możliwości, wpływa na współrozmówcę; orientuje się w ramach tematu, wybiera elementy treści, środki językowe zgodnie z zamierzeniami; wybiera odpowiedni początek; układa zebrany materiał zgodnie z samodzielnie ułożonym planem; umiejętnie wykorzystuje leksyczne i syntaktyczne środki wyrazistości języka.</p>	<p><b>Komunikacja językowa.</b></p> <p><b>Główne funkcje komunikacji językowej.</b></p>	<p><b>Rodzaje prac.</b></p> <p><b>Słuchanie:</b> słuchanie i rozumienie naukowo-popularnych tekstów o komunikacji językowej (objętość tekstu 700–800 słów, czas słuchania 6–7 min.).</p> <p><b>Czytanie:</b> ciche czytanie i rozumienie naukowo-popularnych tekstów o językach różnych narodów i ich właściwościach, o komunikacji językowej różnych narodów.</p> <p><b>Mówienie:</b> budowanie dialogów o problematycznym charakterze na podstawie przeczytanych i wysłuchanych tekstów.</p> <p>Ustna rozprawka-rozmyślanie na moralno-etyczny temat.</p> <p><b>Pismo:</b> związłe przekazanie tekstu na moralno-etyczny temat.</p>

<p>wyróżnia główną informację w tekście; skraca tekst (odrzuca przykłady, powtarzające się mikrotematy itp.);</p> <p>układa zwięzły tekst, odpowiadający pod względem treści i stylu tekstowi wysłuchanemu; doskonali tekst napisany; orientuje się w sytuacji komunikacyjnej i dobiera do treści odpowiednie przykłady, epizody, dialogi zgodnie ze swoim pomysłem; układa plan szczegółowy i systematyzuje zebrany materiał; buduje warianty początku, argumentuje wybór; redaguje brulion; buduje tekst zgodnie z zamierzeniami.</p>		<p>Wypracowanie esej na moralno-etyczny temat.</p>
<p>rozumie treść i zasadniczą myśl tekstu; wyróżnia informację zawartą w podtekście; wyróżnia początek i zakończenie, znajduje środki ich spójności, argumentuje swoje zdanie.</p> <p>wyraziście czyta, intonacyjnie przekazując odcienie emocjonalne; wyróżnia względnie samodzielne części tekstu: początek, zakończenie, określa ich rolę w tekście, uzasadnia ich użycie; wyróżnia informację faktyczną i podtekst, uzasadnia swoje zdanie; analizuje kompozycję tekstu; argumentuje celowość doboru</p>	<p><b>Tekst i jego zasadnicze właściwości</b> (uogólnienie i systematyzacja).</p> <p><b>Podtekst.</b> <b>Wymaganie dotyczące głównej części tekstu.</b></p>	<p><b>Rodzaje prac.</b> <b>Słuchanie:</b> słuchanie i rozumienie tekstów różnego rodzaju na tematy społeczne (objętość tekstu 700–800 słów, czas słuchania 6–7 min.).</p> <p><b>Czytanie:</b> czytanie i rozumienie (głośne i ciche) tekstów stylu artystycznego.</p> <p><b>Mówienie:</b> układanie dialogu o charakterze polemicznym na tematy społeczne.</p>

<p>środków językowych.  analizuje sytuację komunikacji językowej, rozpoczyna dialog, dotrzymując się językowej etykiety;  przytacza przekonujące argumenty i uwzględnia argumenty współrozmówcy;</p> <p>podtrzymuje rozmowę, wyrażając swoje zdanie i z szacunkiem traktując zdanie przeciwnika;  uwzględnia reguły komunikacji językowej;  wyróżnia faktyczną informację i podtekst;  określa rodzaj początku i zakończenia, ich rolę w tekście, środki spójności; wyjaśnia; dzięki czemu pojawia się podtekst;  wybiera mikrotematy i buduje tekst na ich podstawie zgodnie z zadaniem tematem;  wyróżnia granice tematu, formułuje główną myśl, planuje wpływ na słuchacza i umiejętnie wybiera styl i rodzaj wypowiedzi; zbiera materiał do wypowiedzi (robi notatki, dobiera dane statystycznie, robi wywiad);  wybiera rodzaj początku i zakończenia, odpowiadający zamierzeniom, argumentuje swój wybór;  planuje i buduje tekst zgodnie z planem, wykorzystując synonimiczne środki wprowadzenia cytatów oraz środki stylu publicystycznego.  prognozuje rodzaj, styl tekstu na podstawie tytułu;  analizuje kompozycję i wybiera początek i końcówkę</p>	<p><b>Zakończenie i jego rola w tekście.</b></p> <p><b>Rodzaje zakończeń:</b>  ocena, wniosek, uogólnienie, podsumowanie.</p> <p><b>Środki spójności w tekście (uogólnienie i systematyzacja).</b></p>	<p>Wycinkowe streszczenie tekstu na tematy społeczne.</p> <p>Ustne wypracowanie na temat społeczny (z elementami wywiadu).</p> <p><b>Pismo:</b>  fragmentaryczne streszczenie tekstu publicystycznego na tematy społeczne.</p> <p>Wypracowanie na ważny temat społeczny.</p> <p><b>DRZEWKO</b>  DECYZYJNE Forma ta ilustruje związki między wariantami rozwiązań oraz konsekwencje wyboru określonego rozwiązania. Uczniowie uzupełniają rysunek drzewa, wpisując odpowiednie hasła.</p> <p><b>RYBI SZKIELET</b> Jest to schemat przyczyn i skutków, który służy poszukiwaniu przyczyn powstania danego problemu i planowaniu działań zmierzających</p>
---	--	---



<p>tekstu, określa ich rolę, wybiera środki spójności między częściami; wybiera mikrotematy potrzebne do opracowania zadanego przez nauczyciela fragmentarycznego streszczenia; określa temat i komunikacyjny cel wypowiedzi; wykorzystuje w wypracowaniu materiał zebrany na podstawie własnych spostrzeżeń, ankietowania, wybiera początek i zakończenie zgodnie z komunikacyjnym zamierzeniem; planuje i systematyzuje materiał zgodnie z wymaganiami dotyczącymi przekazania jego głównej części; komponuje materiał, uwzględniając informację zawartą w podtekście; buduje tekst; redaguje brulion, znajduje i poprawia różnego rodzaju pomyłki.</p>		<p>do jego rozwiązania.</p> <p><b>STUDIUM PRZYPADKU.</b> Jest to analiza przypadku (zjawiska) rzeczywistego lub hipotetycznego poprzez przedstawienie elementów charakterystycznych dla niego i czynników wpływających na jego przebieg. Uczniowie rozważają skutki pozytywne i negatywne zaproponowanych rozwiązań i wybierają najlepsze propozycje.</p> <p><b>SYMULACJA DECYZYJNA.</b> Polega ona na graficznym przedstawieniu procesu podejmowania decyzji dotyczącej rozważanego zagadnienia.</p>
<p>rozumie treść i sens tekstu; robi notatki, słuchając tekst; określa sytuację komunikacyjną i cechy językowe stylu oraz środki spójności; określa rodzaje wypowiedzi w tekście i uzasadnia ich wykorzystanie; zapamiętuje i odtwarza zasadnicze myśli tekstu, zachowując językowe właściwości danego stylu.</p> <p>czyta i rozumie tekst, formułuje temat, wymienia</p>	<p><b>Style i rodzaje wypowiedzi.</b></p> <p><b>Naukowy i urzędowo-kancelaryjny styl.</b></p> <p><b>Sytuacja komunikacji językowej</b> (powtórzenie i uzupełnienie wiadomości).</p> <p><b>Środki spójności w tekście naukowym.</b></p> <p><b>Gatunki stylu naukowego: tezy, konspekt, referat.</b></p>	<p><b>Rodzaje prac.</b></p> <p><b>Słuchanie:</b> Słuchanie i rozumienie tekstów naukowych zawierających różne rodzaje wypowiedzi (objętość tekstu 700–800 słów, czas słuchania 7–8 min).</p> <p><b>Czytanie:</b> czytanie (ciche) i rozumienie tekstów naukowego stylu, łączących różnego rodzaju wypowiedzi.</p>

<p>zasadnicze mikrotematy; określa rodzaje wypowiedzi spotykane w tekście; określa styl i uzasadnia swoje zdania; wyróżnia początek i zakończenie w tekście; nazywa środki spójności w tekście. orientuje się w sytuacji mówienia, wybiera odpowiedni styl; buduje replikę początkową, przedstawia temat, buduje replikę końcową zgodnie z etykietą rozmowy; wykorzystuje w replikach informację z tekstów przeczytanych i wysłuchanych; wyraża krytyczny stosunek do przekazywanej informacji; analizuje sytuację rozmowy i odpowiednio buduje wzajemny stosunek z partnerem; uwzględnia zasady oficjalnej rozmowy i dotrzymuje się zasad etykiety rozmowy; wypowiada swoje zdanie, z szacunkiem odnosi się do zdania współrozmówcy; wykorzystuje środki zwięzłości tekstu (opuszcza przykłady, powtarzające się fragmenty); wyróżnia tematyczne zdanie w akapicie i odpowiednio przekazuje ich treść; buduje tekst, zachowując styl naukowy. wyróżnia główną informację w akapicie; skraca tekst; zapisuje najważniejsze zdania w artykule, zachowując</p>	<p><b>Właściwości i reguły oficjalnej komunikacji.</b></p> <p><b>Gatunki stylu urzędowo-kancelaryjnego; podanie, życiorys.</b></p>	<p><b>Mówienie:</b> budowanie dialogów o charakterze interpretacyjnym. Budowanie dialogów na temat zadanej rozmowy oficjalnej.</p> <p>Zwięzłe streszczenie tekstów naukowych.</p> <p><b>Pismo:</b> tezy naukowych i naukowo-popularnych artykułów.</p> <p>Konspekt naukowo-popularnego artykułu.</p> <p>Referat na podstawie dwóch-trzech źródeł.</p>
--	--	---

<p>kompozycyjną strukturę tekstu;  opracowuje informację, zapisuje zasadnicze wyrazy, związki wyrazowe, plan;  stara się zwiększyć szybkość notatek (skróty, początkowe i końcowe litery);  dotrzymuje się reguł konspektowania;  wybiera materiał z różnych źródeł;  poprawnie dobiera rodzaj wstępu;  stosuje językowe stereotypy, właściwe dla referatu;  dotrzymuje się kompozycyjnej struktury;  bez oceny subiektywnej przekazuje treść źródłowych materiałów;  korektnie wypowiada swoje zdanie dotyczące wypowiedzi autora; buduje zakończenia podsumowania;  doskonali tekst;  pisze podanie zgodnie z podaną sytuacją, zgodnie ze stylem i kompozycją;  rozdziela życiorys w stylu artystycznym i urzędowo-kancelaryjnym;  dobiera odpowiednio do urzędowo-kancelaryjnego stylu treść i środki językowe;  buduje tekst życiorysu i doskonali go zgodnie z wymaganiami urzędowo-kancelaryjnego stylu.</p>		<p>Podanie.  Życiorys.</p> <p>Tłumaczenie z języka ukraińskiego na polski tekstów różnych typów i stylów języka.</p>
<b>II. Wiedza o języku.</b>		
<p>przedstawia miejsce języka polskiego w świecie.  rozdziela rodzaje zdań pojedynczych, rozdziela ich cel wypowiedzi, podstawę</p>	<p><b>Wstęp</b>  <b>Język polski we współczesnym świecie.</b>  <b>Powtórzenie.</b>  <b>Zdanie pojedyncze.</b>  Znaki przestankowe w</p>	<p>PIRAMIDA  PRIORYTETÓW  Polega na ułożeniu listy priorytetów (wartości) i ich hierarchizacji wg ustalonych kryteriów</p>

gramatyczną, człony zdania; poprawnie buduje i wykorzystuje zasadnicze rodzaje zdań pojedynczych; poprawnie intonacyjnie wypowiada różne rodzaje zdań.	zdaniu pojedynczym.	(ważności, wielkości itp.) od najważniejszego do najmniej ważnego.
<b>Leksykologia i frazeologia</b>		
zdaje sobie sprawę z bogactwa słownika języka polskiego; wykorzystuje w wypowiedziach wyrazy i frazeologizmy o zabarwieniu emocjonalnym i stylistycznym; rozumie stylistyczne możliwości środków leksycznych; wykorzystuje w mowie wyrazy i frazeologizmy z uwzględnieniem sfery i stylu ich użycia.	<b>Leksyczne i frazeologiczne bogactwo języka polskiego.</b> <b>Wyrazy różniące się zabarwieniem emocjonalnym i stylistycznym.</b> <b>Frazeologizmy.</b>  Stylistyczne możliwości środków leksycznych.	<b>RÓŻA</b> <b>DIAGNOSTYCZ-NA</b> Obejmuje ona diagnozowanie i ocenianie różnych zjawisk na różnych płaszczyznach.
<b>Związki międzyprzeprmiotowe:</b> słowa o emocjonalnym i stylistycznym zabarwieniu w utworach artystycznych (literatura).		
<b>Składnia i interpunkcja. Zdania złożone</b>		
rozpoznaje zdania złożone i zaznacza ich rolę w języku; rozróżnia zasadnicze rodzaje zdań złożonych, określa ich strukturę i środki spójności między częściami zdania złożonego; buduje zdania złożone. wyróżnia w tekście zdania współrzędnie złożone; określa strukturę zdania współrzędnie złożonego i wskazuje na sposób łączenia jego części; określa logiczne stosunki między częściami zdania współrzędnie złożonego; dotrzymuje się odpowiedniej intonacji przy czytaniu zdań współrzędnie złożonych; buduje zdania	<b>Zdanie złożone, jego właściwości.</b> <b>Rola zdania złożonego w języku.</b> <b>Główne rodzaje zdań złożonych.</b>  <b>Zdanie współrzędnie złożone.</b> <b>Logiczne stosunki między częściami składowymi zdania współrzędnie złożonego.</b> <b>Punktuacja:</b> znaki przestankowe w zdaniu współrzędnie złożonym.	<b>DYWANIK</b> <b>POMYSŁÓW</b> Jego celem jest poszukiwanie i wybór najlepszego rozwiązania problemu. Ma następujący przebieg: postawienie problemu (zagadnienia) jako przedmiotu dyskusji, bliższe zapoznanie się z problemem poprzez objaśnianie, stawianie pytań i odpowiedzi na nie, indywidualne tworzenie pomysłów i zapisywanie po jednym na jednej karteczce samoprzylepnej, przyczepianie na

<p>współrzędnie złożone, wykorzystując różne spójniki współrzędności; używa w wypowiedziach zdań współrzędnie złożonych; wykorzystuje synonimię zdań współrzędnie złożonych z różnymi spójnikami oraz zdania współrzędnie złożone i pojedyncze.</p>		<p>przygotowanym dużym arkuszu papieru karteczek. Potem każdy uczeń przydziela swój jeden punkt rozwiązaniu, które uważa za najlepsze.</p>
<p><b>Związki międzyprzedmiotowe: opis w literaturze artystycznej (literatura).</b></p>		
<p>rozpoznaje zdania podrzędnie złożone; wyróżnia w zdaniu złożonym zdanie podrzędne i nadrzędne, określa miejsce zdania podrzędnego względem nadrzędnego; wskazuje na sposoby łączenia zdań podrzędnych z nadrzędnymi; rozpoznaje odpowiedniki zdań podrzędnych w zdaniu nadrzędnym; buduje zdania podrzędnie złożone, wykorzystując spójniki podrzędności, zaimki względne oraz odpowiedniki; w rozmowie i przy czytaniu poprawnie intonacyjnie zaznacza zdanie podrzędnie złożone; rozpoznaje rodzaje zdań podrzędnych; wyróżnia zdania nadrzędne i podrzędne, określa rolę zdania podrzędnego; wskazuje na sposób połączenia zdania podrzędnego z nadrzędnym; zastępuje zdania podrzędnie złożone zdaniem pojedynczym i na odwrót, wykorzystuje przy zamianie zwroty imiesłowowe (z imiesłowem przymiotnikowym i przysłówkowym); wykorzystuje w wypowiedziach zdania</p>	<p><b>Zdanie podrzędnie złożone</b> <b>Zdanie podrzędnie złożone, jego budowa i sposoby połączenia.</b> <b>Miejsce zdania podrzędnego.</b> <b>Środki spójności.</b> <b>Odpowiedniki zdań podrzędnych w zdaniu nadrzędnym.</b> <b>Punktuacja:</b> znaki przestankowe między częściami zdania podrzędnie złożonego.</p> <p><b>Najważniejsze rodzaje zdań podrzędnych: podmiotowe, orzecznikowe, przydawkowe, okolicznikowe (miejsca, czasu, sposobu, stopnia i miary, przyczyny, warunku, celu, przyzwolenia).</b> <b>Punktuacja:</b> znaki przestankowe w zdaniu podrzędnie złożonym.</p> <p><b>Zdania wielokrotnie złożone (zdania wieloczłonowe)</b> <b>Zdania złożone</b></p>	<p><b>DYSKUSJA DYDAKTYCZNA</b> (konferencyjna, okrągłego stołu, panelowa, oceniana, „burza mózgów”, metaplan, „śnieżna kula”) - polega na swobodnej wymianie myśli i zdań na dany temat, umożliwia zaprezentowanie swojego stanowiska lub wypracowanie stanowiska wspólnego dla wszystkich. Podstawowe zasady dyskusji to: wprowadzenie do dyskusji, głos w dyskusji (ustny lub pisemny), podsumowanie dyskusji.</p> <p><b>PANELOWA</b> (obserwowana) - uczniów dzieli się na 2 grupy: eksperci i słuchacze; wszyscy wybierają najlepsze rozwiązanie. <b>OCENIANA</b> - polega na tym, że wybrani</p>

<p>podrzędnie złożone; rozpoznaje zdania wieloczłonowe; określa rodzaje zdań składowych; wskazuje na środki spójności i określa rodzaje zdań podrzędnych; rysuje wykresy zdań wieloczłonowych, uwzględnia ich logiczną zależność; wykorzystuje w miarę potrzeby zdania wieloczłonowe w swych wypowiedziach, stosując przy tym odpowiednią intonację.</p>	<p><b>wieloczłonowe z różnymi typami związku.</b> <b>Punktuacja:</b> znaki przestankowe w zdaniach wieloczłonowych (przecinek, średnik).</p>	<p>uczniowie rozważają dany problem, pozostali słuchają i oceniają ich według przygotowanych kryteriów, przebieg dyskusji podsumowuje nauczyciel.</p>
<p><b>Związki międzyprzedmiotowe:</b> definicje naukowe (<b>fizyka, historia, geografia</b>), opisy artystyczne (<b>literatura</b>).</p>		
<p><b>Zdanie wsólrzędnie złożone bezspójnikowe.</b> <b>Zdania rozwijające</b></p>		
<p>rozpoznaje zdania złożone bezspójnikowe, określa logiczne stosunki między częściami składowymi zdania bezspójnikowego; buduje zdania złożone bezspójnikowe; intonacyjnie poprawnie czyta zdania bezspójnikowe; wykorzystuje poprawnie w wypowiedziach zdania bezspójnikowe i rozwijające; wykorzystuje zdania złożone spójnikowe, bezspójnikowe i zdania pojedyncze jako składniowe synonimy.</p>	<p>Zdania złożone bezspójnikowe.</p> <p>Logiczne stosunki między jego częściami składowymi.</p> <p>Zdania rozwijające.</p> <p>Punktuacja: znaki przestankowe w zdaniu złożonym bezspójnikowym i w zdaniu rozwijającym.</p>	<p><b>AKTYWNY OPIS.</b></p> <p>Polega on na opisywaniu faktów, zjawisk, obiektów lub osób na podstawie różnych źródeł informacji, co łączy się z pokazem tekstu lub filmu, fotografii, obrazu, tabeli itp.</p>
<p><b>Związki międzyprzedmiotowe:</b> opis w utworze artystycznym (<b>literatura</b>).</p>		
<p><b>Powtórzenie i systematyzacja materiału opracowanego w 5–9 klasach</b></p>		
<p>rozumie ortoepiczne, leksyczne, gramatyczne, ortograficzne i punktuacyjne normy polskiego języka literackiego; analizuje właściwości użycia zasadniczych jednostek językowych dotrzymując się</p>	<p><b>Najważniejsze rozdziały języka. Fonetyka, leksyka, frazeologia, słowotwórstwo, morfologia, składnia. Ortografia i punktuacja.</b></p>	<p><b>DYSKUSJA DYDAKTYCZNA</b> (konferencyjna, okrągłego stołu, panelowa, oceniana, „burza mózgów”, metaplan, „śnieżna kula” itp.)</p>

normatywów i funkcjonalno- stylistycznych reguł; władza literackim językiem polskim.		
--	--	--

### **III. SPOŁECZNO-KULTUROWA ŚCIEŻKA TREŚCIOWA**

Rola języka w kształtowaniu i zachowaniu kultury narodowej.

Współczesna Polska i Ukraina.

Obrazy ilustrujące przejawy życia i kultury Polaków i Ukraińców.

Mniejszości narodowe w Polsce i w Ukrainie. Ich wkład w kulturę ogólnonarodową.

Położenie geograficzne Polski i Ukrainy. Mój region.

Harmonia w przyrodzie. Kultura ekologiczna młodzieży.

Zdrowy styl życia podstawą funkcjonowania człowieka.

Wybór zawodu. Rola wiedzy i doświadczenia w życiu człowieka.

Relacja dziecko-rodzice, konflikt pokoleń.

Kultura zachowania się w domu rodzinnym.

Środki masowego przekazu.

Słynni sportowcy Polski i Ukrainy.

#### **Uczeń/uczennica:**

potrafi współpracować w grupie.

zna zasady zachowania się w różnych sytuacjach życiowych

przestrzega zasad etyki mowy w różnych sytuacjach komunikacyjnych, dostrzega

zróżnicowanie postaw społecznych, obyczajowych, narodowych, religijnych,

etycznych, kulturowych i w ich kontekście kształtuje swoją tożsamość, wypowiada

się na temat związków między kulturą rodzimą a innymi kręgami kulturowymi, w tym komentuje powiązania, zwłaszcza między kulturą polską a ukraińską.

jest świadom swojej przynależności narodowej i kulturowej, szanuje dorobek minionych pokoleń, tradycję i historię.

### **IV. PRAKTYCZNA ŚCIEŻKA TREŚCIOWA**

#### **Uczeń/uczennica:**

samodzielnie określa cele i strategię własnej działalności poznawczej; jej strukturę; podejmuje działalność samokształceniową, korzysta z bibliotek i innych źródeł informacji (np. Internetu).

stosuje różne formy działalności poznawczej;

doskonali umiejętność planowania samokształcenia

szuka literatury przydatnej do opracowania różnych zagadnień; selekcjonuje ją

według wskazanych kryteriów, gromadzi i przetwarza wiadomości, sporządza bazy danych (korzysta zarówno z tradycyjnego księgozbioru, jak i z zapisów

multimedialnych i elektronicznych, w tym Internetu);

potrafi przekazać informację w formie prezentacji, projektu;

korzysta ze słowników, leksykonów, encyklopedii;

umie korzystać z wcześniej zdobytych wiadomości i umiejętności, systematyzuje je i łączy z nowymi.